немачка
сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

НЕ ИЗОСТАВИТИ НИКОГА ИЗ РАЗВОЈА!

Напредак у остваривању Циљева одрживог развоја у Републици Србији из родне перспективе

РЗС СРБИЈЕ
Република Србија – Републички завод за статистику
Statistical Office of the Republic of Serbia

МАЈ 2022.

НЕ ИЗОСТАВИТИ НИКОГА ИЗ РАЗВОЈА!

Напредак у остваривању циљева одрживог развоја у Републици Србији из родне перспективе

Издавач:

Република Србија – Републички завод за статистику
Statistical Office of the Republic of Serbia

Милана Ракића 5, Београд
Тел: 011 2412 922; факс: 011 2411 260

За издавача:

Др Миладин Ковачевић, директор

Ауторка:

Др Марија Бабовић

Редакцијски одбор:

Снежана Лакчевић
Драгана Ђоковић Папић
Петар Ђорић
Владица Јанковић
Радна група за праћење Циљева одрживог развоја (ЦОР)

Лектура и коректура (српски):

Халифакс, преводилачка агенција

Превод (енглески):

Халифакс, преводилачка агенција

Дизајн:

Executive Group

Приликом коришћења података из ове публикације обавезно навести извор.

Израду ове публикације подржале су владе Швајцарске и Немачке.
Ова публикација не представља званичан став влада Швајцарске и Немачке.

немачка сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:
giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

САДРЖАЈ

Напредак у остваривању циљева одрживог развоја у Републици Србији из родне перспективе 5

Родна равноправност 10

Свет без сиромаштва 19

Свет без глади 21

Добро здравље 22

Квалитетно образовање 27

Достојанствен рад и економски раст 28

Мир, правда и снажне институције 30

Партнерством до циљева 34

НЕ ИЗОСТАВИТИ НИКОГА ИЗ РАЗВОЈА!

Напредак у остваривању циљева одрживог развоја у Републици Србији из родне перспективе

Не изоставити никога из развоја (Leave No One Behind) основно је начело Агенде за одрживи развој до 2030. године и њених Циљева одрживог развоја (ЦОР). Ово начело је одраз једногласне одлучности свих држава да у потпуности искорене сиромаштво, социјалну искљученост и дискриминацију у свим формама, те да се смање неједнакости и различити облици рањивости који искључују појединце и друштвене групе из развојних процеса и умањују њихов развојни потенцијал и благостање, али и развојни потенцијал човечанства у целини[1].

Ово начело утемељено је на спознаји да се, због укрштања различитих фактора искључивања, поједине групе суочавају са вишеструким узајамно оснажујућим факторима ускраћивања и неједнакости који доводе до тога да те групе буду изостављене из развојних процеса. Пет кључних фактора искључивања су: дискриминација (на основу неке од наслеђених или стечених особина); географска удаљеност или настањеност у неповољном географском подручју (деградирана животна средина, одсуство саобраћаја и комуникација, неразвијеност економије, технологије, услуга); начин управљања (неадекватни закони, политике, нетранспарентне и неодговорне институције, одсуство демократског учешћа); социо-економски статус (неједнакости у приступу ресурсима, могућностима за запошљавање, сиромаштво и ускраћивање), као и осетљивост на шокове (конфликте, кризе, климатске промене и природне катастрофе)[2].

Ова кратка информативна публикација из серије „Не изоставити никога из развоја!" посвећена је приказу стања у остваривању ЦОР у Републици Србији из родне перспективе.

У публикацији су за приказ стања коришћени званични индикатори ЦОР који се прате на порталу Републичког завода за статистику[3]. Када је то било могуће, пажња је посвећена и унакрсним неједнакостима, односно родним разликама у оквиру различитих категорија становништва или разликама између различитих група жена дефинисаних према типу насеља, материјалном статусу, нивоу образовања или другим карактеристикама.

[1] https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind

[2] UNSDG (2019) Leaving No One Behind. A UNSDG Operational Guide for UN Country Teams, https://unsdg.un.org/sites/default/files/Interim-Draft-Operational-Guide-on-LNOB-for-UNCTs.pdf

[3] http://sdg.indikatori.rs/

ПРОЦЕНА СТАНОВНИШТВА ПРЕМА ПОЛУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Према проценама Републичког завода за статистику на крају 2020. године укупно становништво Републике Србије бројило је 6.871.547 лица. Женско становништво чинило је 51,3% укупног становништва (3.525.575 лица), док је мушко становништво чинило 48,7% укупног становништва (3.345.972 лица)[4]. Очекивано трајање живота је готово шест година дуже за жене него за мушкарце (77,24 према 71,37 година), па је и женско становништво у просеку старије него мушко (44,8 према 42,0 године)[5].

[4] Републички завод за статистику, База података, Процене становништва, https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18010403?languageCode=sr-Cyrl

[5] Републички завод за статистику, Демографска статистика 2020, https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202114018.pdf

Области смањивања родног јаза

ЦОР 5.5

Повећање удела жена међу носиоцима законодавне власти

ЦОР 2.1

Затварање родног јаза у несигурности хране одраслог становништва

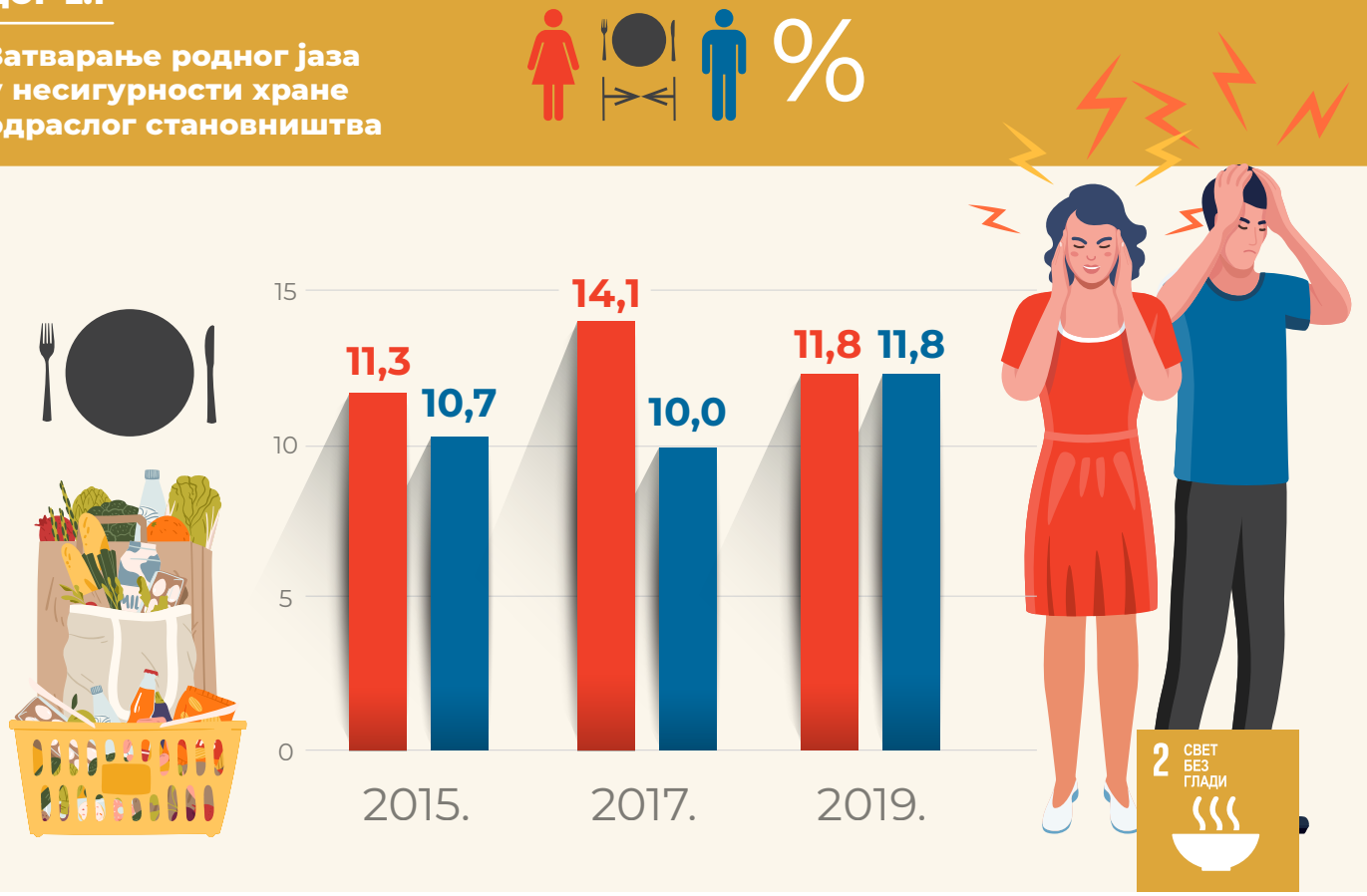

Области одржавања или повећања родног јаза

ЦОР 1.2

Стопа ризика од сиромаштва опада али се родни јаз одржава

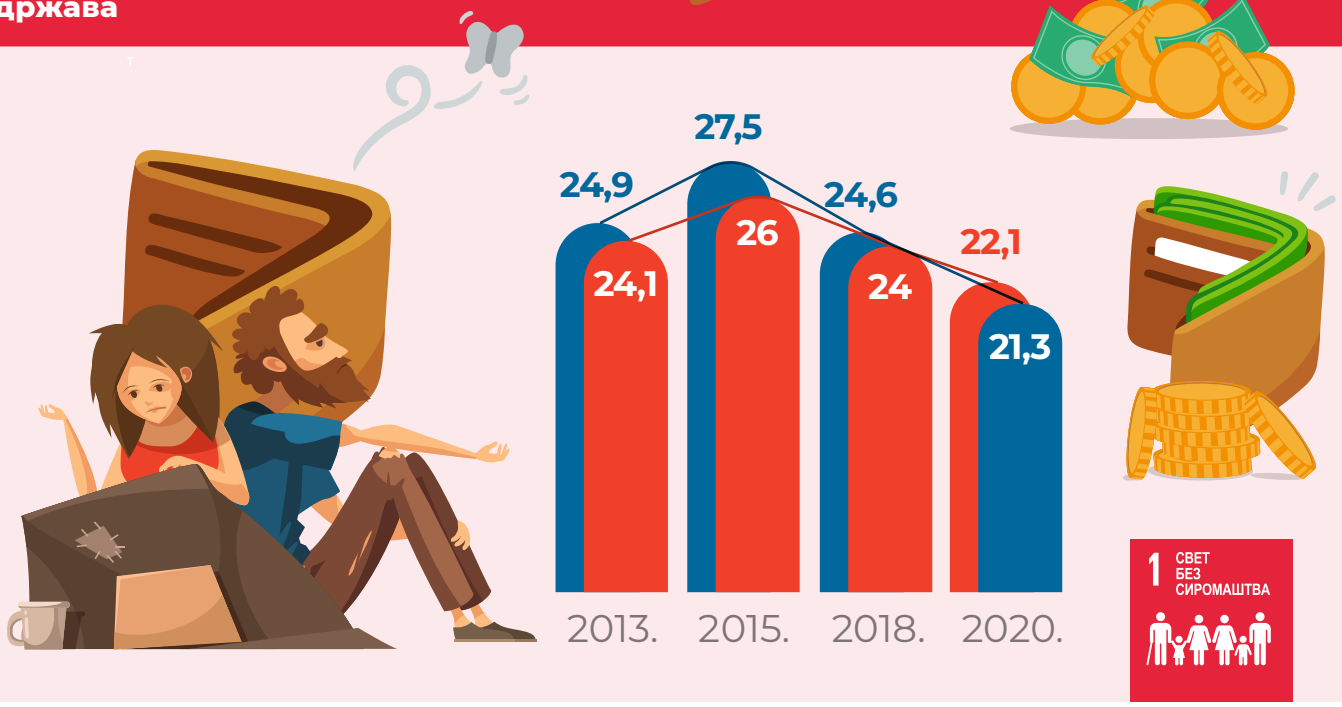

ЦОР 5.4

Удео времена проведеног у неплаћеном кућном раду и бризи о другима

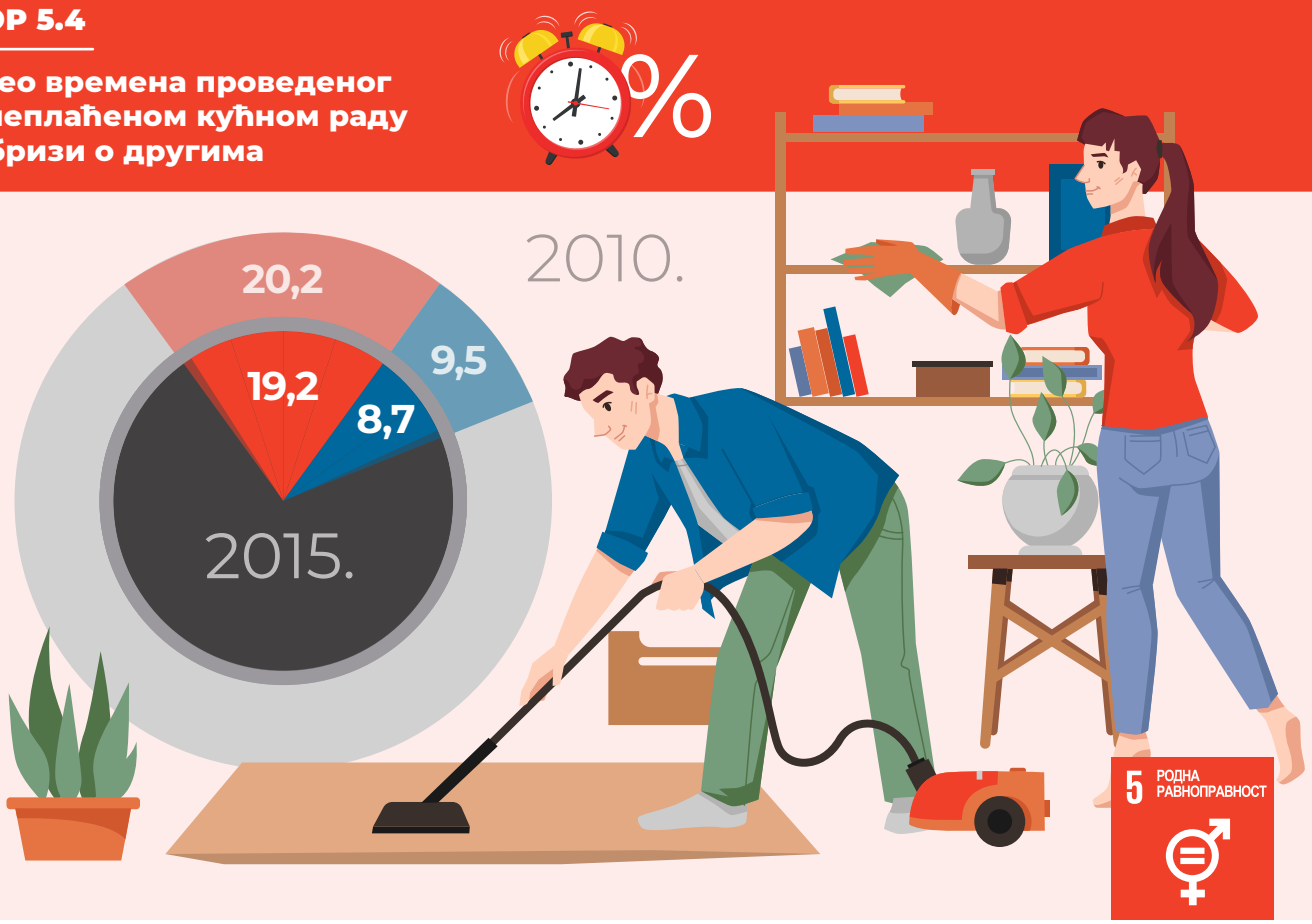

ЦОР 8.3

Удео неформалне запослености у укупној запослености опада, али се родни јаз преокреће на штету жена

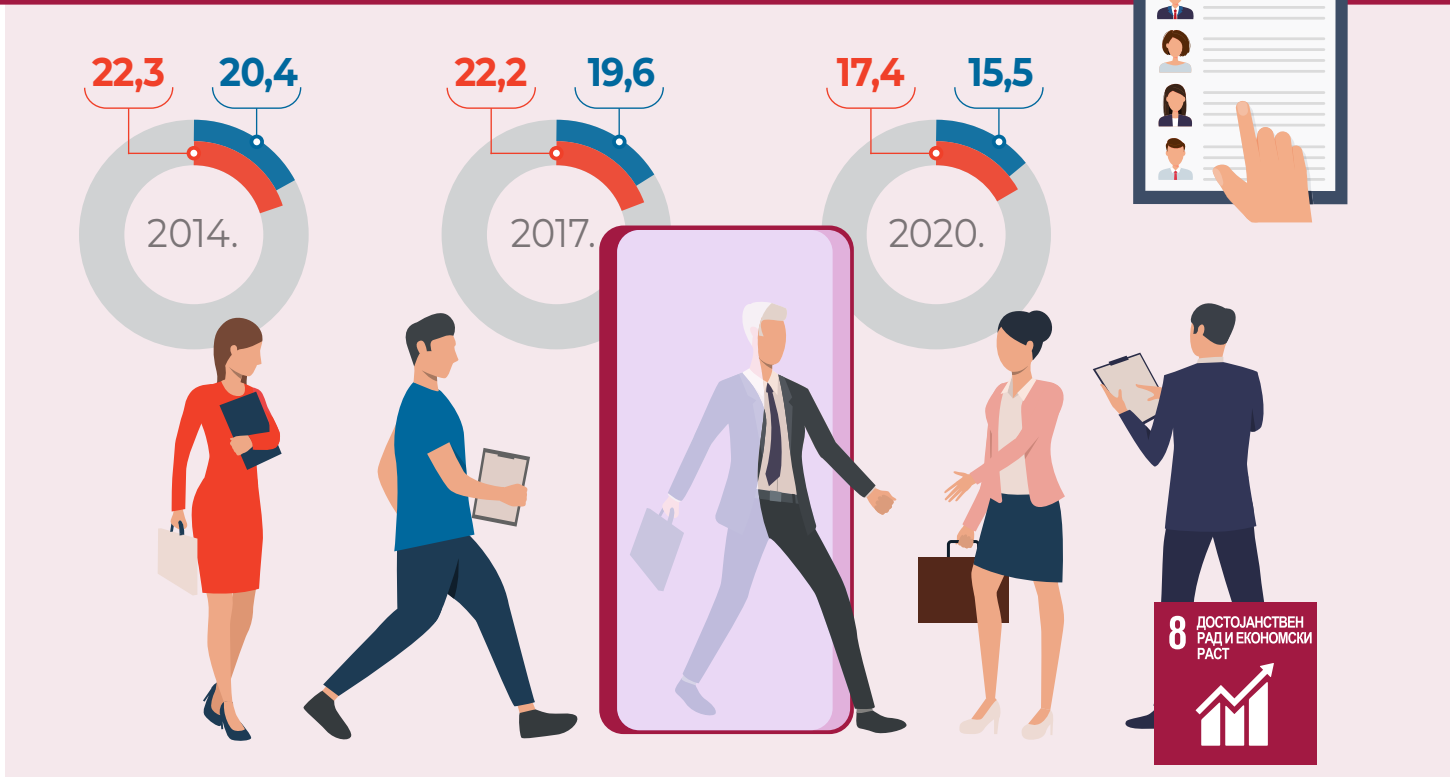

ЦОР 17.8

Удео становништва које користи интернет се повећава али родни јаз у корист мушкараца опстаје

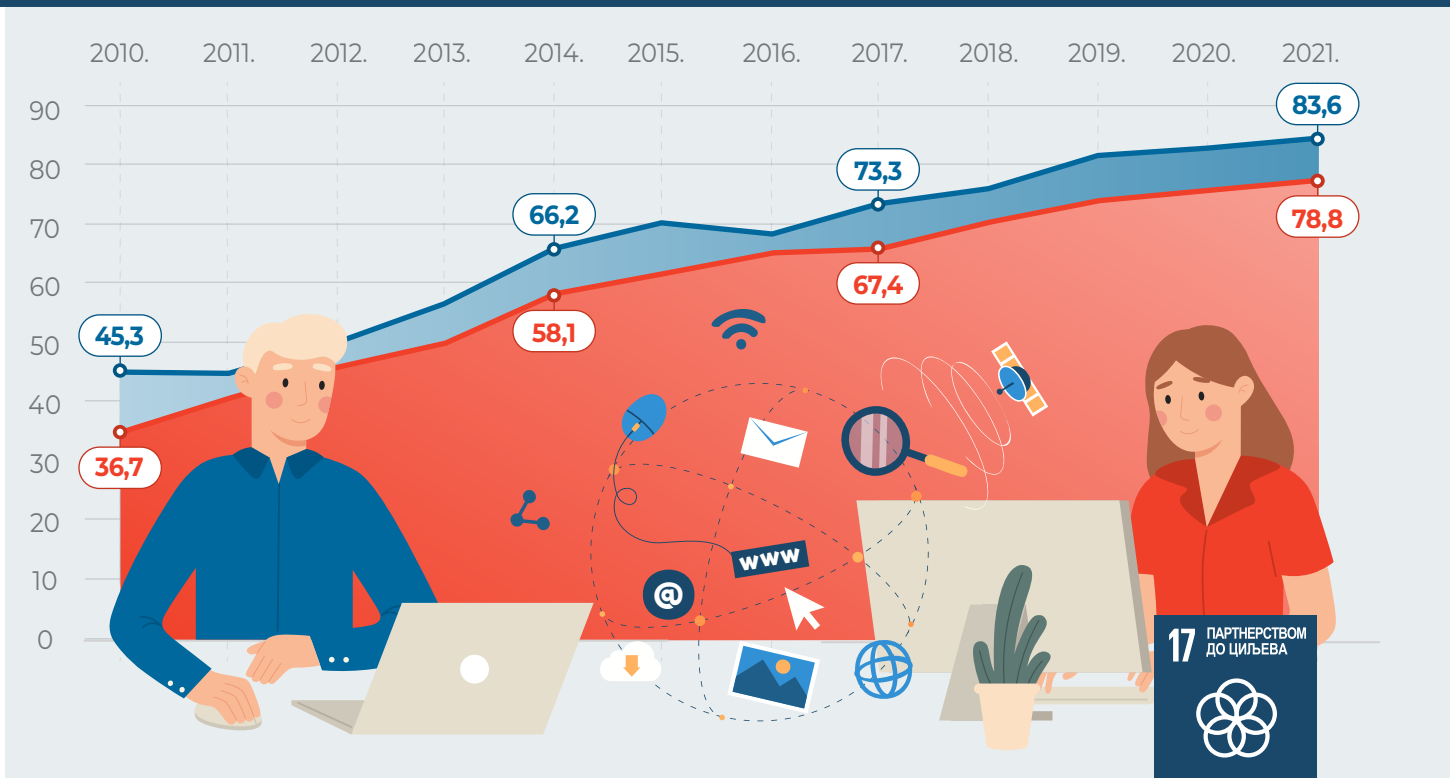

5 РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

ПОСТИЋИ РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ И ОСНАЖИВАТИ СВЕ ЖЕНЕ И ДЕВОЈЧИЦЕ ЈЕ ЈЕДАН ОД 17 ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА, У ПОТПУНОСТИ ПОСВЕЋЕН РОДНИМ АСПЕКТИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.

ПОТЦИЉ 5.1	Окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица
СТАЊЕ	*Правни оквир који омогућује родну равноправност и забрану дискриминације по основу пола у великој мери је успостављен.*

Правни оквир којим се гарантује родна равноправност и омогућује унапређивање и праћење родне равноправности релативно је развијен судећи према налазима праћења напретка у остваривању ЦОР 5 на основу индикатора 5.1.1[6]. Ипак, може се приметити извесна неуједначеност законског оквира, при чему је степен развијености правног оквира највећи у области запослености и економских користи, веома висок у области општег правног оквира и јавног живота, нешто нижи у области брака и породице, а најнижи у области насиља над женама (Графикон 1).

Графикон 1: ***Правни оквири који промовишу, спроводе и прате родну равноправност (проценат постигнућа, 0-100), 2020. (индикатор ЦОР 5.1.1)***

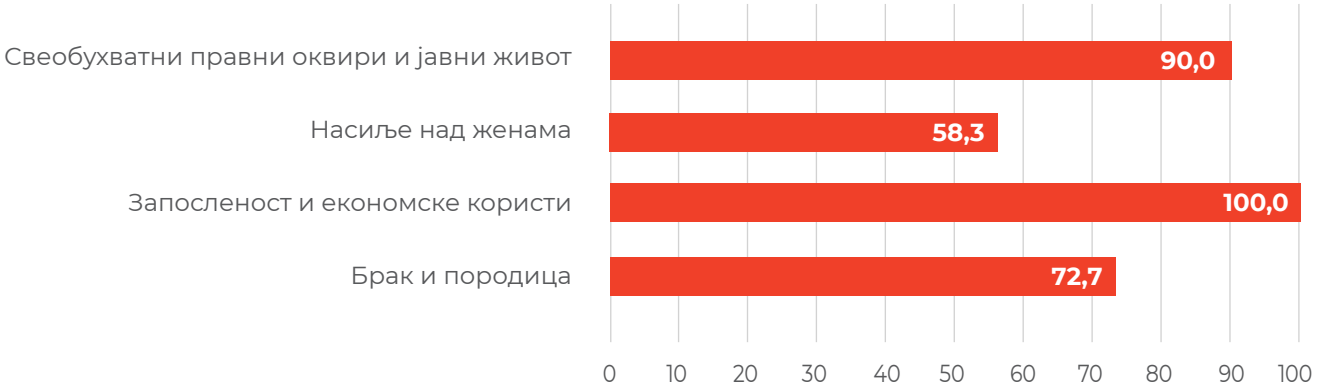

Извор: UN Women

[6] Индикатором се процењује законски оквир који треба да омогући унапређење родне равноправности, да гарантује и прати родну равноправност. Мери се на основу стручне процене која се прикупља путем упитника који садржи 42 питања у четири области: 1) општи правни оквир и јавни живот, 2) насиље над женама, 3) запошљавање и економске користи, 4) брак и породица.

ПОТЦИЉ 5.2	Елиминисати све облике насиља над свим женама и девојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике експлоатације
СТАЊЕ	*Родно засновано насиље над женама и девојчицама још увек је распрострањено у Србији - како насиље које чине партнери, тако и насиље које чине особе које нису у партнерском односу према женама.*

Године 2018, свака десета жена која је у партнерској вези или је у њој била, доживела је неки облик насиља (физичко, психичко, или сексуално) од стране актуелног или претходног партнера током последњих 12 месеци. Партнерско насиље највише је распрострањено међу женама старости 50-59 и 40-49 година, а најмање међу најмлађим и најстаријим женама (Графикон 2).

Графикон 2: ***Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које су изложене или су биле изложене физичком, сексуалном или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег партнера током протеклих 12 месеци, према старости, 2018, % (индикатор ЦОР 5.2.1)***

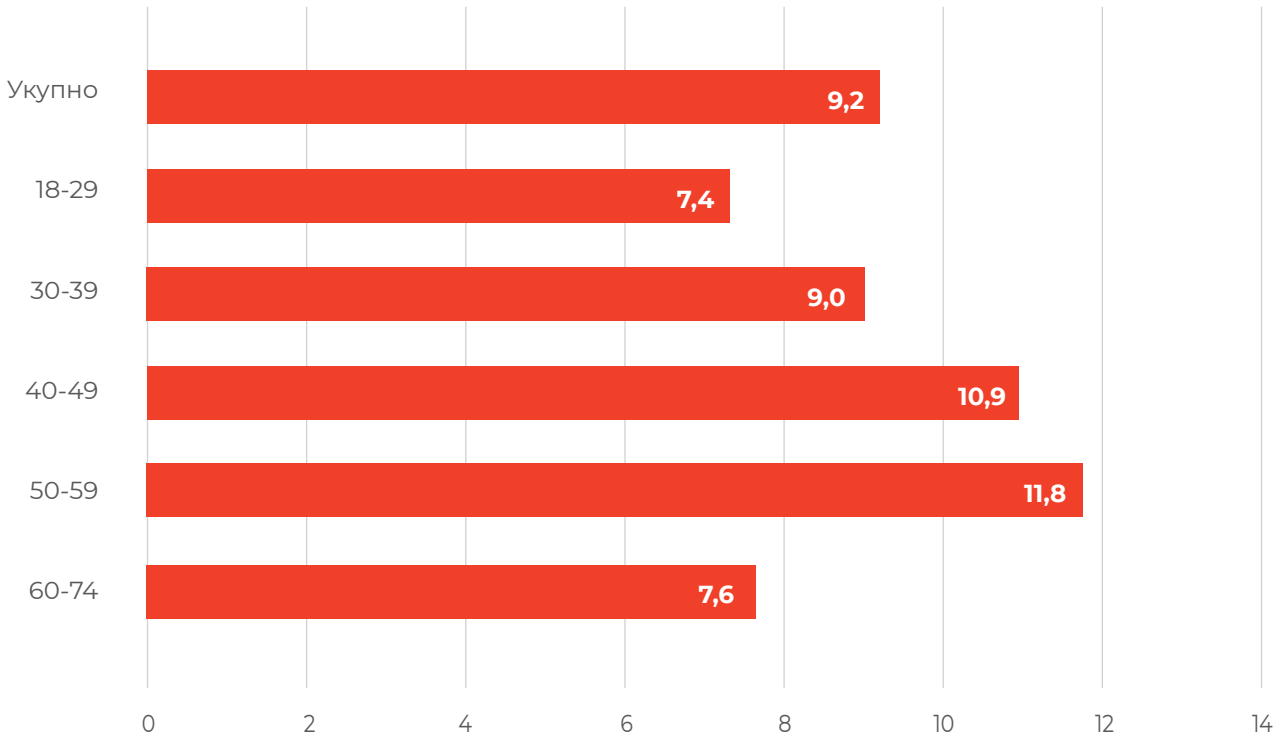

Извор: Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС

Током истраживања о добробити и сигурности жена, искуство сексуалног насиља од стране особе која није њихов партнер током последњих 12 месеци, саопштило је 0,5% жена старости 18-74 године. Овај облик насиља највише је заступљен међу младим женама (18-29 година) (Графикон 3).

Графикон 3: ***Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци, према старости, 2018, % (индикатор ЦОР 5.2.2)***

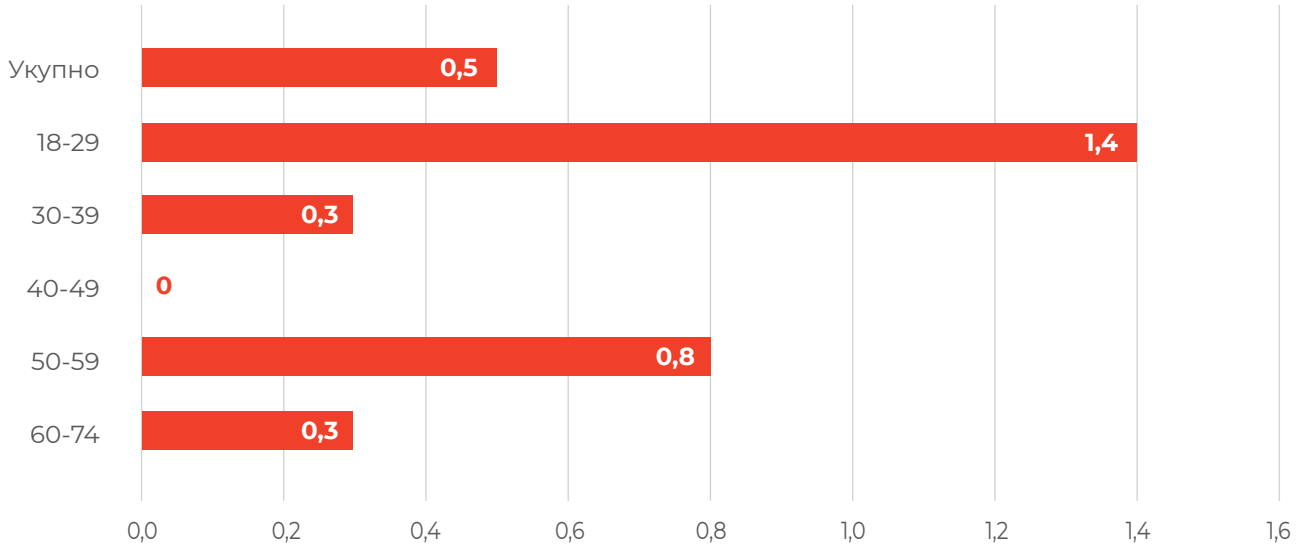

Извор: Анкета о добробити и сигурности жена, ОЕБС

ПОТЦИЉ 5.3	Елиминисати све штетне праксе као што су дечији, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија
СТАЊЕ	*Рани брак (пре навршених 15 и 18 година) представља облик насиља над женама према Истанбулској конвенцији, а он је у порасту.*

Удео жена које су ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре навршених 15, односно пре навршених 18 година је у порасту. У популацији жена фертилног контингента (15-49 година), „дечији брак“ је распрострањенији него у популацији младих жена (20-24 године), што може да указује на важне међугенерацијске промене у правцу смањења удела жена које се удају рано, пре пунолетства. Према подацима Истраживања вишеструких показатеља (MICS) из 2019. године, у брак пре навршених 15 година ступило је 1,4% жена старости 20-49 година, а у брак пре навршених 18 година ступило је 7,9 жена старости 20-49 година. Међутим, када се посматрају вишегодишњи трендови, примећује се да је рани брак у порасту међу младим женама (Графикон 4). Брак пре навршених 18 година заступљенији је међу женама које живе у осталим насељима у односу на жене које живе у градским насељима (13,8% према 4,6%), знатно више међу женама које су без образовања или су завршиле само основну школу у односу на жене које су завршиле средњу школу или факултет (44,1% према 8,5% и 0,6% респективно), као и међу женама које живе у најсиромашнијим домаћинствима, где је готово свака четврта (24,0%) ступила у брак или ванбрачну заједницу пре пунолетства[7].

[7] MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Графикон 4: ***Удео жена старости 20-24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. године и пре 18. године, 2010-2019, % (индикатор ЦОР 5.3.1)***

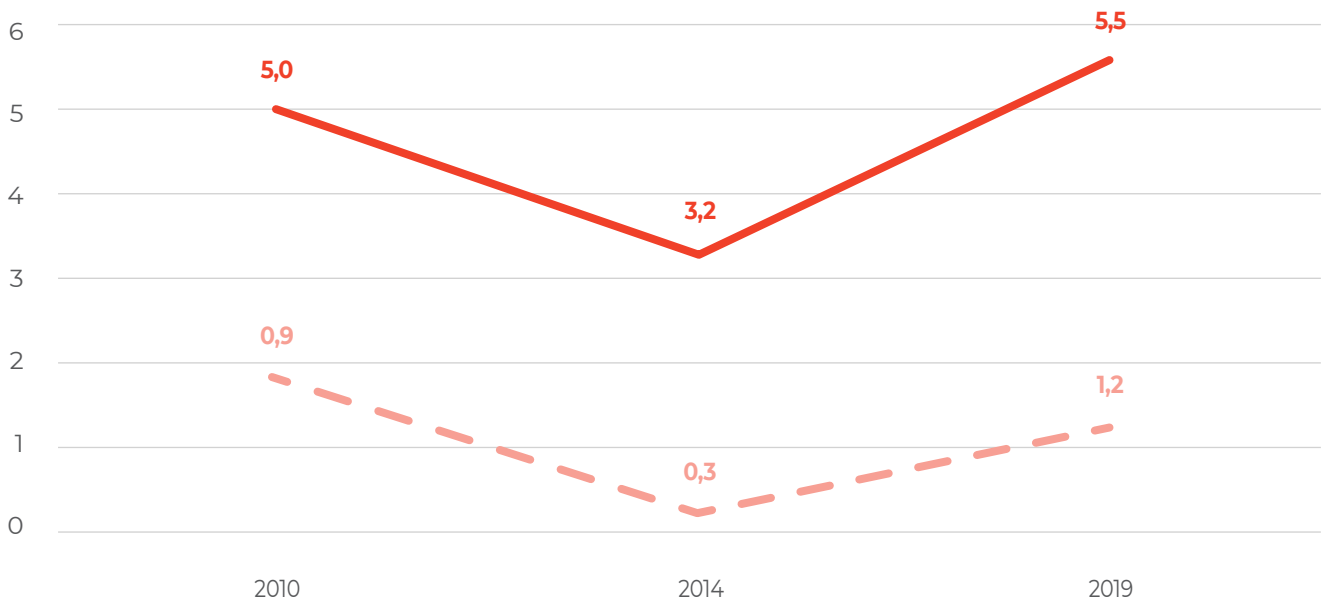

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Брак пре 15. године — Брак пре 18. године

Рани брак је нарочито распрострањен међу женама и девојчицама које живе у ромским насељима, где се 15,8% жена старости 15-49 година удало пре навршених 15 година, а више од половине жена старости 20 до 49 година (55,7%) удало се пре навршених 18 година[8].

ПОТЦИЉ 5.4	Препознати и вредновати неплаћени рад, бригу и старање у домаћинству, кроз обезбеђивање јавних услуга, инфраструктуре и политике социјалне заштите, и кроз промовисање заједничке одговорности у домаћинству и породици, на национално прикладан начин
СТАЊЕ	*Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима бележи благи пад, како међу женама, тако и међу мушкарцима, али се родни јаз одржава у виду знатно веће оптерећености жена.*

Неплаћени кућни послови попут кувања, прања, чишћења, снабдевања, као и брига о члановима домаћинства (деца, старија и болесна лица) узимају женама више него двоструко више времена током дана него мушкарцима. Овај јаз се постојано одржава иако се време проведено у неплаћеном кућном раду и бризи о породици постепено смањује и код жена и код мушкараца (Графикон 5).

[8] MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Графикон 5: ***Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима, становништво старости 15 и више година, према полу, 2010-2015, % (индикатор ЦОР 5.4.1)***

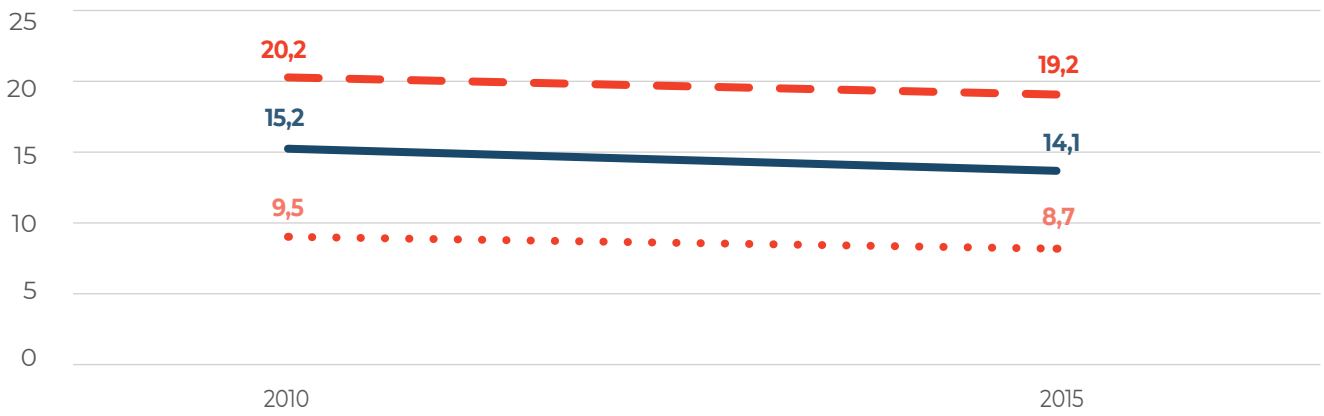

Извор: Истраживање о коришћењу времена (TUS), РЗС

Укупно Женско Мушко

ПОТЦИЉ 5.5	Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу
СТАЊЕ	*Присутни су позитивни трендови у облику повећаног учешћа жена на позицијама одлучивања у политичком, економском и јавном животу.*

Заступљеност жена на позицијама политичког одлучивања прати се преко њихове заступљености у националном парламенту и локалним скупштинама. У периоду 2012-2020. године, повећан је удео жена међу посланицима Народне скупштине Републике Србије, као и међу одборницима локалних скупштина општина и градова (Графикон 6).

Графикон 6: ***Удео жена у националном парламенту и удео жена у локалним самоуправама, 2012-2020, % (индикатор ЦОР 5.5.1)***

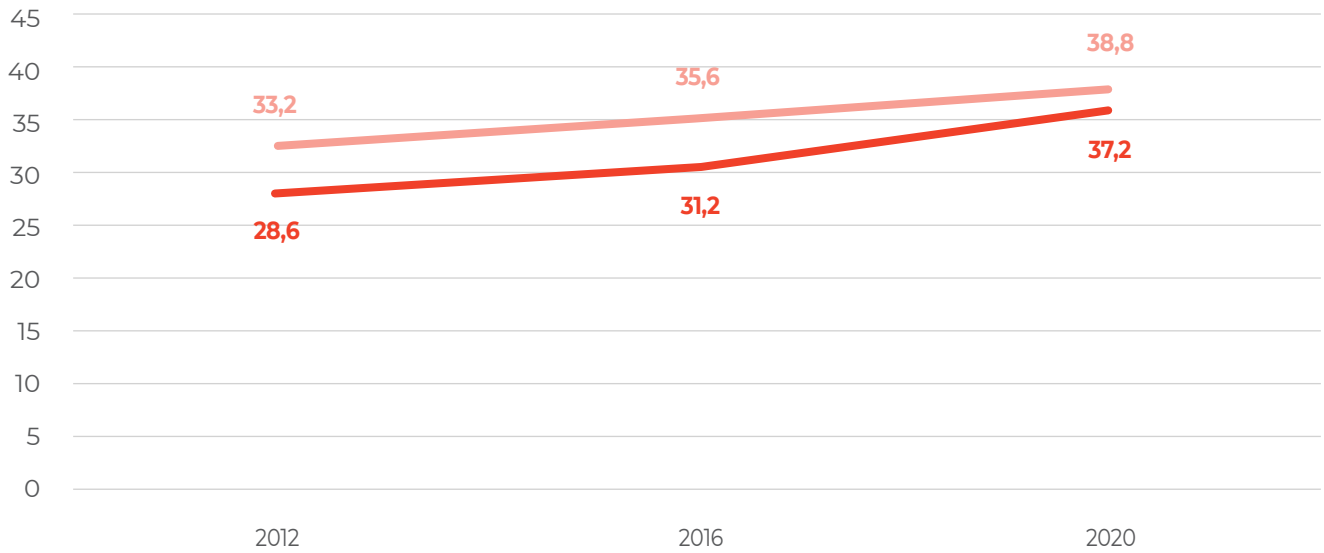

Извор: Статистика избора, РЗС

Удео жена у Народној скупштини

Удео жена у скупштинама општина и градова

Напредак се бележи и у погледу заступљености жена на руководећим положајима. Према подацима Анкете о радној снази, у 2019. години жене су чиниле трећину запослених на вишим и средњим руководећим позицијама (Графикон 7).

Графикон 7: ***Удео жена на руководећим положајима, 2014-2019, % (индикатор ЦОР 5.5.2)***

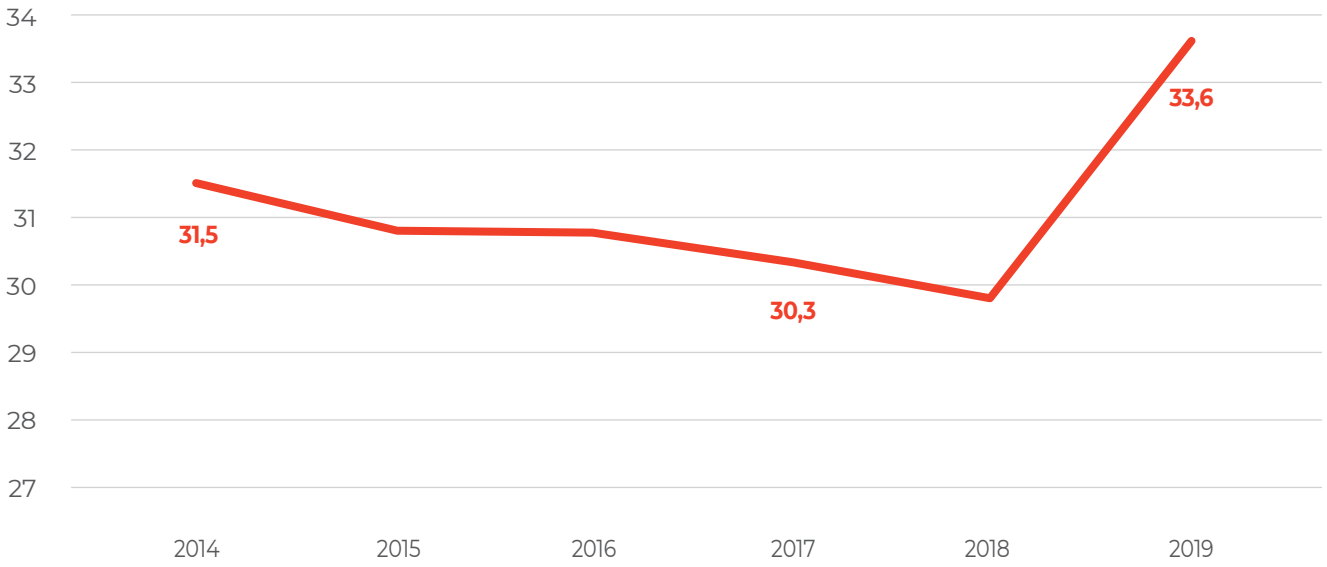

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

ПОТЦИЉ 5.6	Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са „Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју“ и „Пекиншком платформом за акцију“, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција
СТАЊЕ	*Свака седма жена није у могућности да самостално доноси одлуке о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље.*

Према подацима из MICS-а, 84,2% жена старости 15-49 година је изјавило да самостално одлучује о свом сексуалном животу, и сексуалном и репродуктивном здрављу. То значи да у популацији жена које су у репродуктивном периоду живота, свака седма не ужива овакву аутономију у одлучивању о сопственом сексуалном животу и сексуалном и репродуктивном здрављу. Удео жена које аутономно одлучују о свом сексуалном животу и здрављу је мањи међу женама које живе у осталим насељима, међу женама старости (45-49 година), женама без школе или са основним образовањем, као и међу женама које живе у најсиромашнијим домаћинствима (Табела 1).

Табела 1: ***Удео жена старости 15-49 година које самостално доносе одлуке засноване на информацијама о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље, 2019, % (индикатор ЦОР 5.6.1)***

		Србија
Укупно		84,2
Тип насеља	Градска	85,9
	Остала	81,8
Старост	15-19	(*)
	20-24	83,2
	25-29	84,2
	30-34	89,7
	35-39	90,7
	40-44	85,1
	45-49	73,6
Образовање	Основно или без образовања	76,8
	Средње	82,8
	Високо	88,5
Квинтили индекса благостања	Најсиромашнији	77,2
	Други	83,0
	Средњи	83,3
	Четврти	87,7
	Најбогатији	86,2

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Напредак у остваривању овог потциља мери се и показатељем који се односи на меру у којој државе имају законе и прописе који гарантују женама и мушкарцима старости 15 и више година пун и једнак приступ медицинским услугама, информацијама и образовању. Овај индикатор се изражава у процентима на скали 0-100 и указује на статус земље и напредак у постојању таквих националних закона и прописа (али не и њихове примене). У целини, овај правни оквир у Србији је развијен на нивоу од 86%, с тим да постоји неуједначеност између различитих области. Док је стање правног оквира у области контрацепције и планирања породице, као и заштите од ХИВ и ХПВ процењена на максималних 100%, нешто ниже су оцењени оквири који се односе на бригу о материнству, а најниже је вреднована област сексуалног образовања (Табела 2).

Табела 2: ***Број држава које имају законе и прописе који гарантују пун и једнак приступ женама и мушкарцима старости 15 и више година бризи за сексуално и репродуктивно здравље, информацијама и едукацији, 2019 (индикатор ЦОР 5.6.2)***

	% развијености законских прописа у Србији
Укупно	**86**
Брига о материнству	**79**
Матернална заштита	100
Роба која спашава животе	92
Побачај	25
Нега након побачаја	100
Контрацепција и планирање породице	**100**
Услуге контрацепције	100
Пристанак на контрацепцију	100
Хитна контрацепција	100
Сексуално образовање	**50**
Закони о курикулуму сексуалног образовања	100
Теме наставног плана и програма сексуалног образовања	0
ХИВ и ХПВ	**100**
Саветовалиште и услуге тестирања на ХИВ	100
Услуге лечења и неге ХИВ позитивних	100
Поверљивост здравственог статуса ХИВ позитивних	100
ХПВ вакцина	100

Извор: Уједињене нације - Упитник Уједињених нација о становништву и развоју

ПОТЦИЉ 5.а	Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима својине, финансијским услугама, наследству и природним ресурсима, у складу са националним законима
СТАЊЕ	*Србија је високо оцењена у погледу правног оквира којим се гарантују једнака права жена на власништво или контролу над земљиштем.*

Напредак у остваривању овог потциља се мери степеном у коме правни оквир, укључујући и обичајно право, гарантује једнака права жена на власништво или контролу над земљиштем. Мерење се врши тестирањем оквира путем 6 показатеља међународног права и међународно прихваћених добрих пракси, посебно Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације над женама (CEDAW). Постигнуће се мери оценама од 1 до 6, при чему оцена 1 значи да нема доказа о

гаранцијама родне равноправности у власништву над земљом и/или контроли у законском оквиру, а оцена 6 означава највиши ниво гаранција родне равноправности у власништву над земљиштем и/или контроли у законском оквиру. За Србију је 2019. године на основу оваквог мерења добијена оцена 5[9].

ПОТЦИЉ 5.b	Повећати употребу иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена
СТАЊЕ	*Остварено је значајно повећање удела особа које поседују мобилни телефон током последњих осам година, али је присутан родни јаз у корист мушкараца.*

Готово читаво становништво у Србији поседује мобилне телефоне, што је један од показатеља одрживог развоја у области приступа информационо-комуникационим технологијама као услову за иновације. У том погледу остварено је значајно повећање током последњих осам година, али се мали родни јаз још увек одржава у корист мушкараца (Графикон 8).

Графикон 8: ***Удео особа које поседују мобилни телефон, према полу, 2013-2021, % (индикатор ЦОР 5.b.1)***

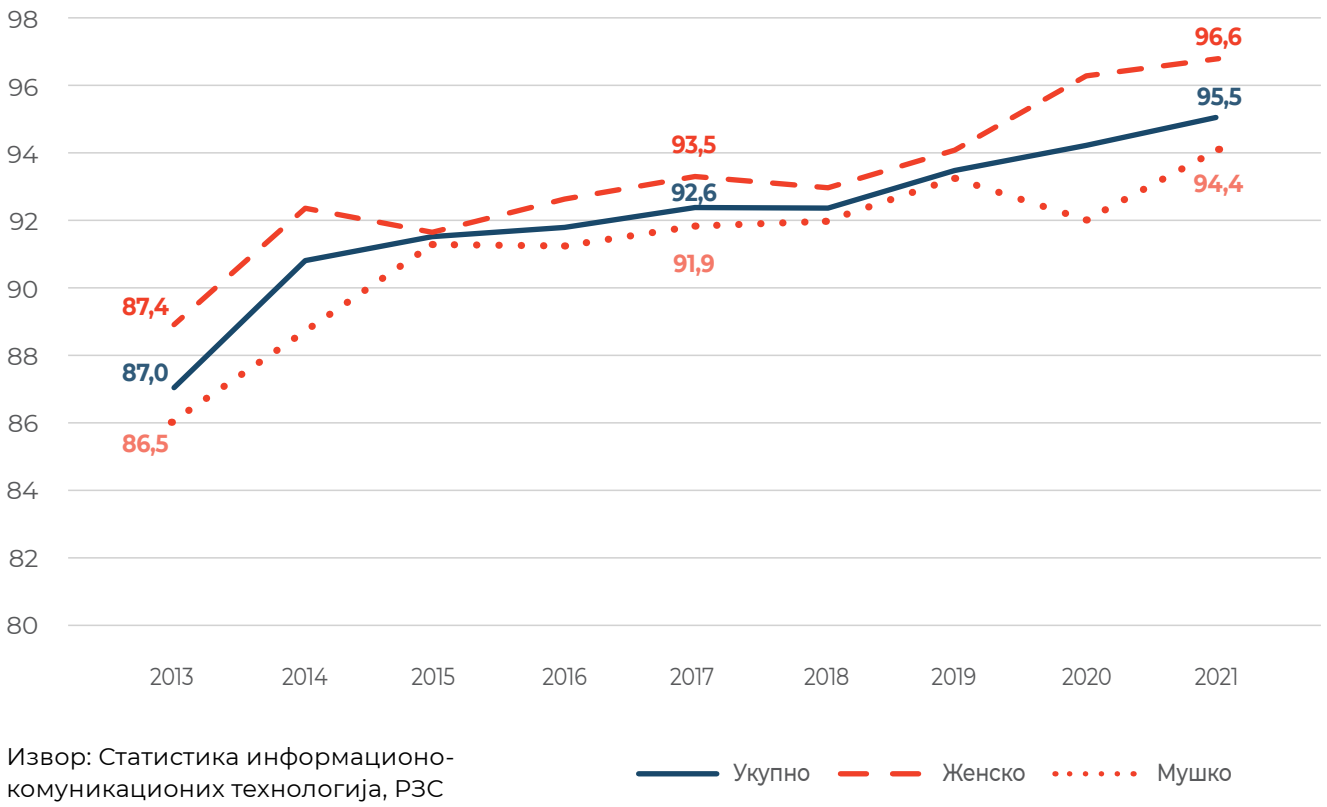

Извор: Статистика информационо-комуникационих технологија, РЗС

[9] MICS - РЗС и УНИЦЕФ

РОДНИ АСПЕКТИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЗНАЧАЈНИ СУ И КАО ПРОЖИМАЈУЋИ АСПЕКТ ДРУГИХ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА. БРОЈНИ ДРУГИ ЦИЉЕВИ И ПОТЦИЉЕВИ ЗНАЧАЈНИ СУ ЗА ОСНАЖИВАЊЕ ЖЕНА И ДЕВОЈЧИЦА.

1 СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА

ОКОНЧАТИ СИРОМАШТВО СВУДА И У СВИМ ОБЛИЦИМА

ПОТЦИЉ 1.2	До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва
СТАЊЕ	*Родни јаз у сиромаштву је присутан, а више стопе ризика од сиромаштва међу женама током последњих година могу да указују на процес феминизације сиромаштва.*

Република Србија бележи напредак у погледу смањења сиромаштва. Стопа ризика од сиромаштва опала је са 24,5% у 2013. години на 21,7% у 2020. години. Међутим, родни аспекти ових трендова указују на промене у родном јазу који је раније био забележен у облику виших стопа ризика од сиромаштва међу мушкарцима, да би током последњих година стопе ризика од сиромаштва биле више међу женама него мушкарцима. Иако овај родни јаз није велики, он може да укаже на процесе феминизације сиромаштва (Графикон 9).

Графикон 9: ***Стопа ризика од сиромаштва према полу, 2013-2020, % (индикатор ЦОР 1.2.1)***

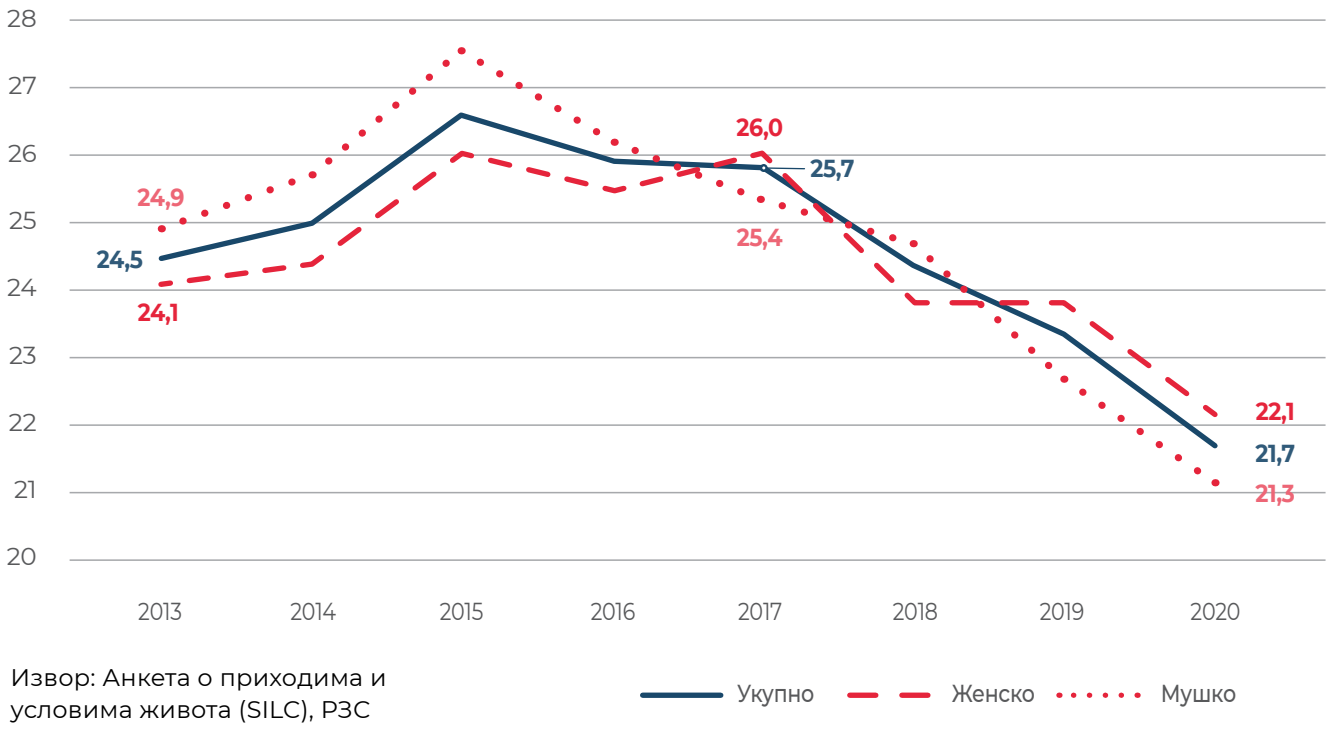

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), РЗС

Други показатељ којим се прати напредак у погледу сиромаштва представља стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености. Овај показатељ, поред ризика од финансијског сиромаштва, обухвата и показатељ материјалне депривације, односно ускраћености у задовољавању основних потреба услед недостатка финансијских ресурса, као и показатељ интензитета рада у домаћинству. Ова стопа значајно опада, али се, као и у случају стопе ризика од сиромаштва, региструју више стопе међу женама него међу мушкарцима (Графикон 10).

Графикон 10: ***Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености, према полу, 2013-2020, % (индикатор ЦОР 1.2.2)***

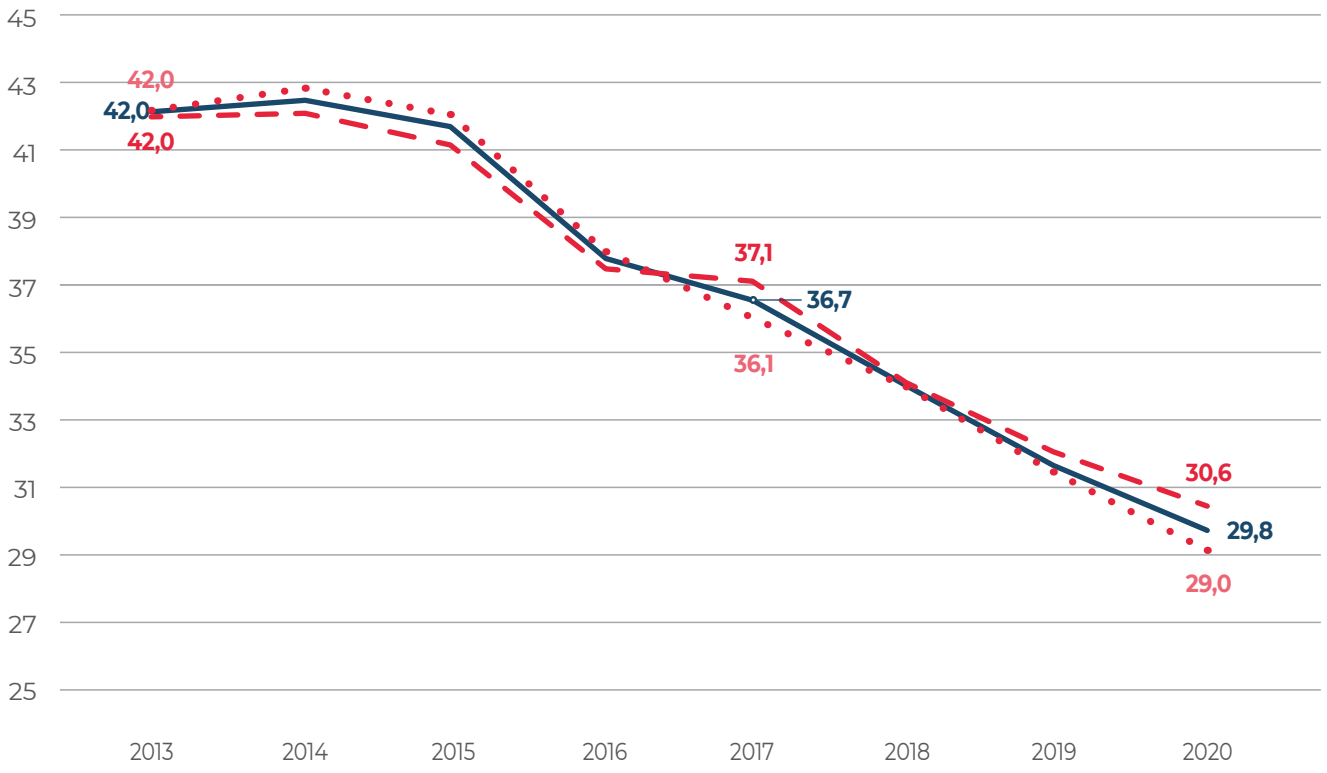

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), РЗС

Укупно — Женско — Мушко

ОКОНЧАТИ ГЛАД, ПОСТИЋИ БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ И ПОБОЉШАНУ ИСХРАНУ И ПРОМОВИСАТИ ОДРЖИВУ ПОЉОПРИВРЕДУ

ПОТЦИЉ 2.1	До 2030. окончати глад и осигурати приступ безбедној, нутритивној и довољној исхрани током целе године свим људима, а посебно сиромашнима и лицима у стањима рањивости, укључујући одојчад
СТАЊЕ	*Удео одраслог становништва које се суочава са несигурношћу хране је стагнантан, а затварање родног јаза у 2019. години последица је смањења удела овог становништва међу женама уз повећање удела међу мушкарцима.*

Несигурност хране мери се инструментом који је Организација за храну и пољопривреду (FAO) дефинисала на глобалном нивоу узимајући у обзир искуства великог броја земаља. У Србији је удео становништва које се суочава са умереном или озбиљном несигурношћу хране релативно стабилан, на нивоу од око 12% током периода 2015-2019. Међутим, родни аспекти несигурности хране показују одређене промене. Док је удео становништва које се суочава са несигурношћу хране био већи међу женама све до 2019. године, у 2019. години удео жена је изједначен са мушкарцима, односно родни јаз је затворен. Међутим, до затварања јаза је дошло уз позитиван тренд међу женама, јер се смањио удео жена које се суочавају са овим проблемом, уз истовремено повећање удела мушкараца који се суочавају са проблемом несигурности хране (Графикон 11).

Графикон 11: ***Преваленција умерене или озбиљне несигурности хране код одрасле популације, према полу, 2015-2019, % (индикатор ЦОР 2.1.2а)***

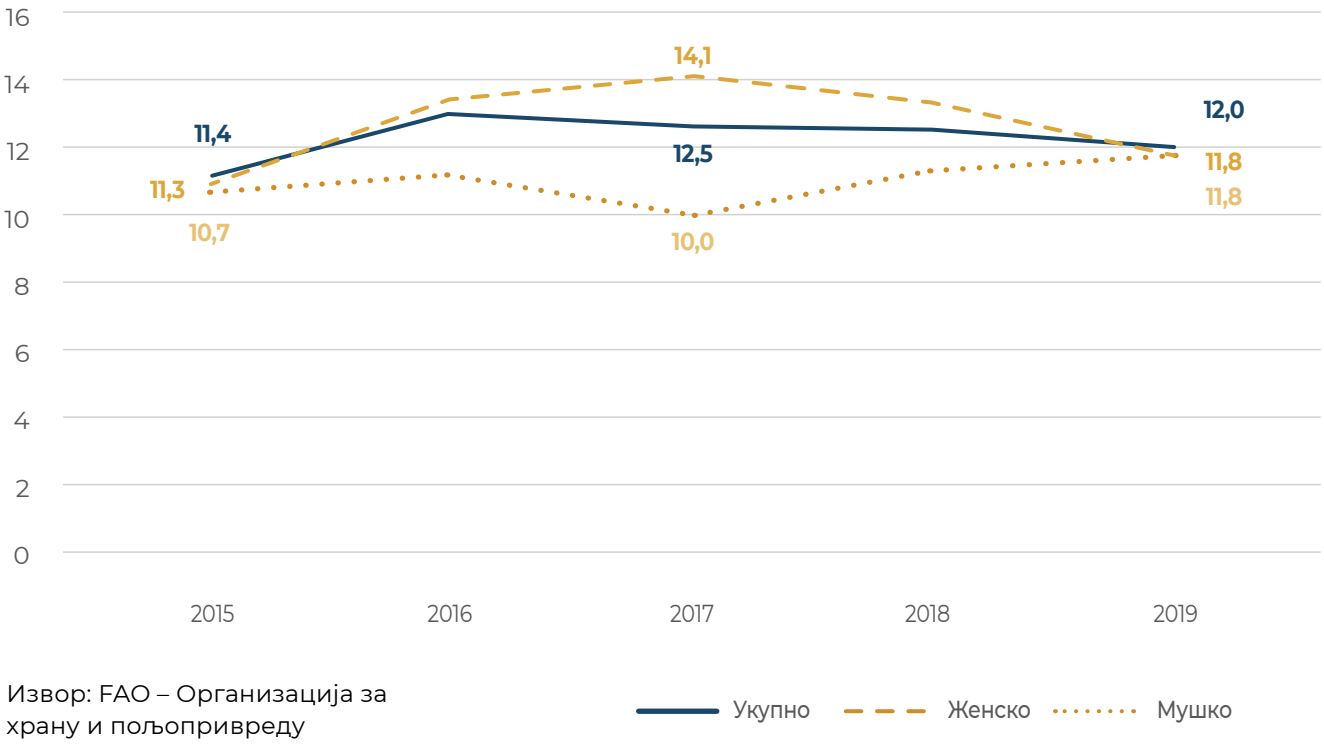

Извор: FAO – Организација за храну и пољопривреду

3 ДОБРО ЗДРАВЉЕ

ОБЕЗБЕДИТИ ЗДРАВ ЖИВОТ И ПРОМОВИСАТИ БЛАГОСТАЊЕ ЗА СВЕ ЉУДЕ СВИХ ГЕНЕРАЦИЈА

ПОТЦИЉ 3.1	До 2030. смањити глобални однос матерналне смртности на мање од 70 на 100.000 живорођених
СТАЊЕ	*Имајући у виду циљне вредности дефинисане на глобалном нивоу, циљ у погледу матерналне смртности је у Србији остварен, а разлог томе је и то што се готово сви порођаји у Србији обављају уз надзор обучених здравствених радника.*

Матернална смртност је у Србији смањена током последњих десет година и однос матерналне смртности је знатно испод вредности постављене глобалним циљем (мање од 70 на 100.000 живорођених) (Графикон 12).

Графикон 12: ***Однос матерналне смртности, 2010-2020.[10] (индикатор ЦОР 3.1.1)***

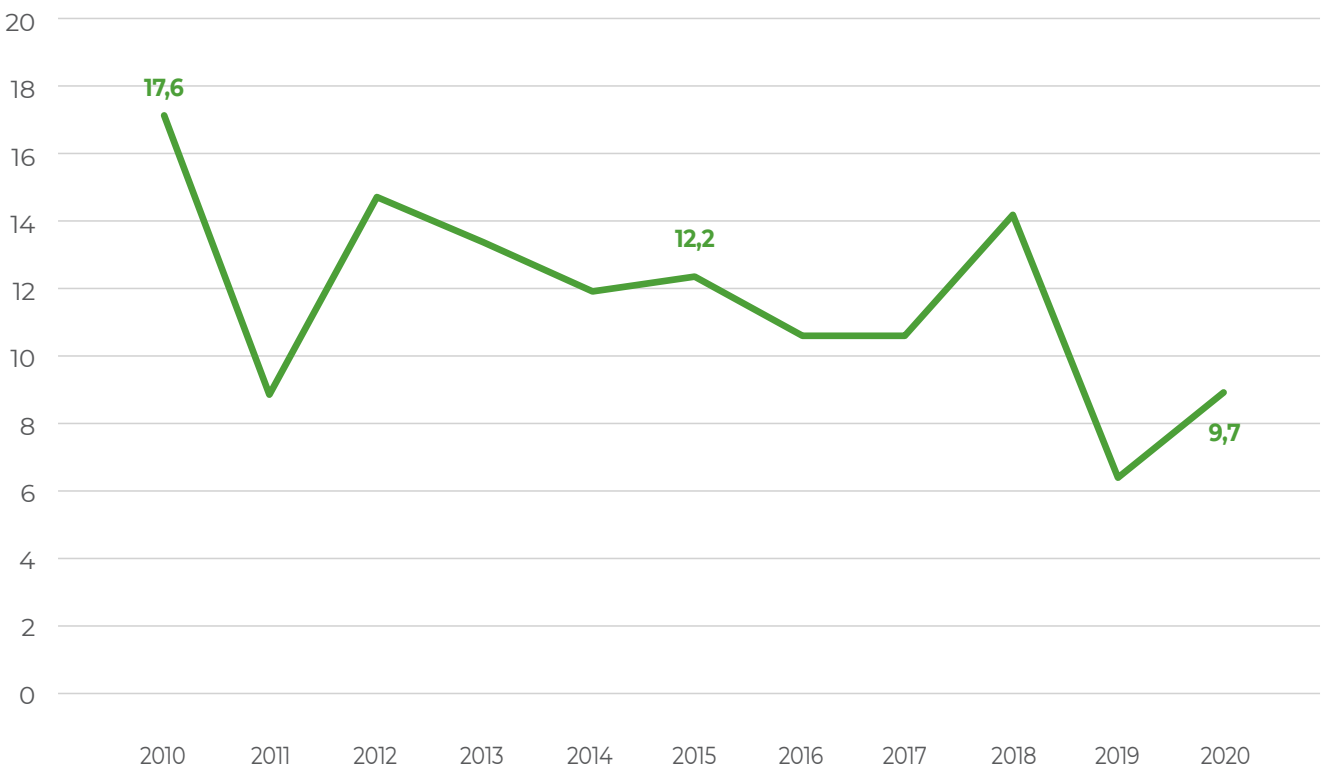

Извор: Витална статистика, РЗС

[10] Однос матерналне смртности - број матерналних смрти на 100.000 живорођених, у години посматрања. Матернална смрт (смрт мајке) - смрт жене која је наступила за време трудноће или у току 42 дана од завршетка трудноће, без обзира на трајање и локализацију трудноће, због било ког узрока у вези са трудноћом или погоршаним због трудноће или вођења трудноће, али не као последица случајних или споредних узрока.

У Србији је у 2019. години 99,9% порођаја обављено уз надзор обучених здравствених радника. Проценат је нешто нижи међу становништвом које живи у ромским насељима и које је највише суочено са проблемима социјалне искључености, где је 99,2% свих порођаја обављено уз надзор здравствених радника[11].

ПОТЦИЉ 3.3	До 2030. окончати епидемије АИДС-а, туберкулозе, маларије и занемарених тропских болести и борити се против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести
СТАЊЕ	*Инциденција туберкулозе већа је међу мушкарцима него женама, али се захваљујући успешном сузбијању ове болести смањила не само инциденција већ и родни јаз.*

Оствареност овог потциља за сада се прати искључиво преко показатеља који се односи на инциденцију туберкулозе на 100.000 становника. Ово је болест која чешће погађа мушкарце него жене, али која се успешно сузбија. Наиме, инциденција је значајно смањена током последњих десет година и међу мушкарцима и међу женама, па је и јаз значајно смањен иако и даље од ове болести нешто чешће оболевају мушкарци (Графикон 13).

Графикон 13: ***Инциденција туберкулозе на 100.000 становника, према полу (индикатор ЦОР 3.3.2)***

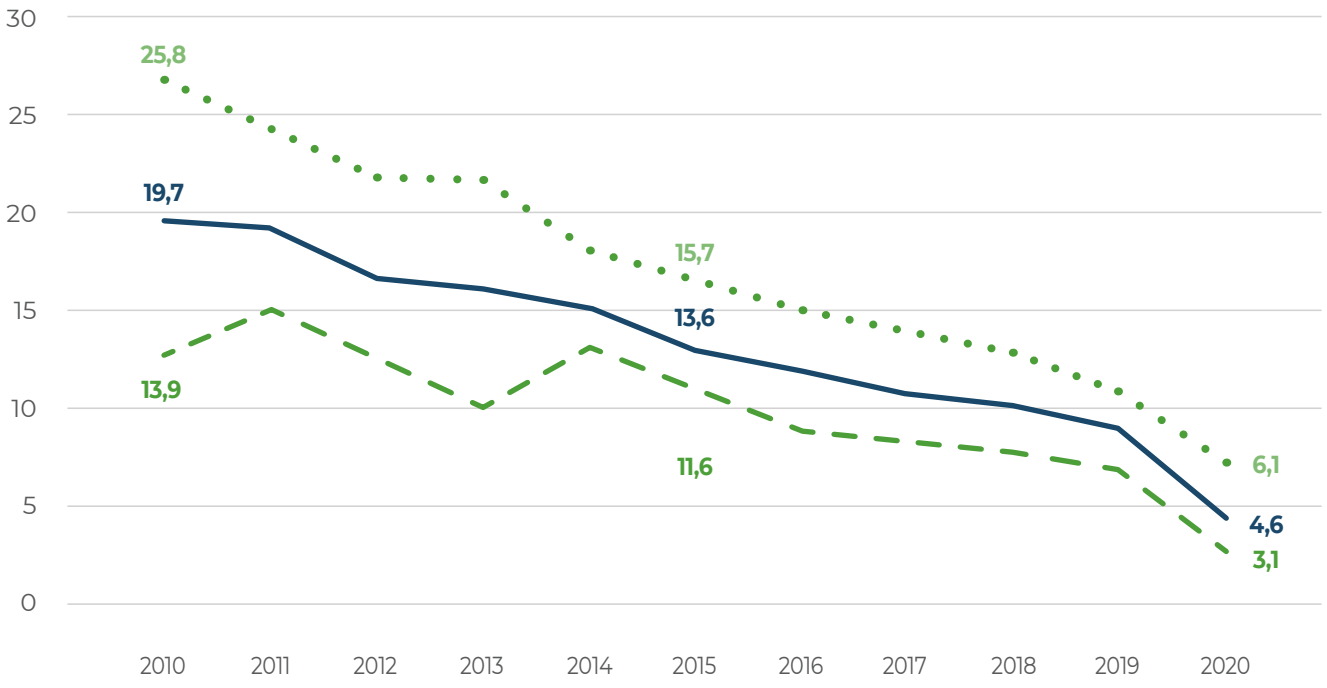

Извор: Институт за јавно здравље Србије и РЗС

Укупно — Женско — Мушко

[11] Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

ПОТЦИЉ 3.4	До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непреносивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање
СТАЊЕ	*Мушкарци чешће него жене умиру од кардиоваскуларних и малигних болести и знатно чешће услед самоубиства.*

Стопе смртности од најчешћих незаразних болести, попут кардио-васкуларних и малигних обољења су релативно постојане у периоду 2015-2020. Родни јаз је присутан јер је стопа смртности од ових обољења знатно виша међу мушкарцима него међу женама (Графикон 14).

Графикон 14: ***Стопа смртности која се приписује кардио-васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима, према полу, 2015-2020, % (индикатор ЦОР 3.4.1)***

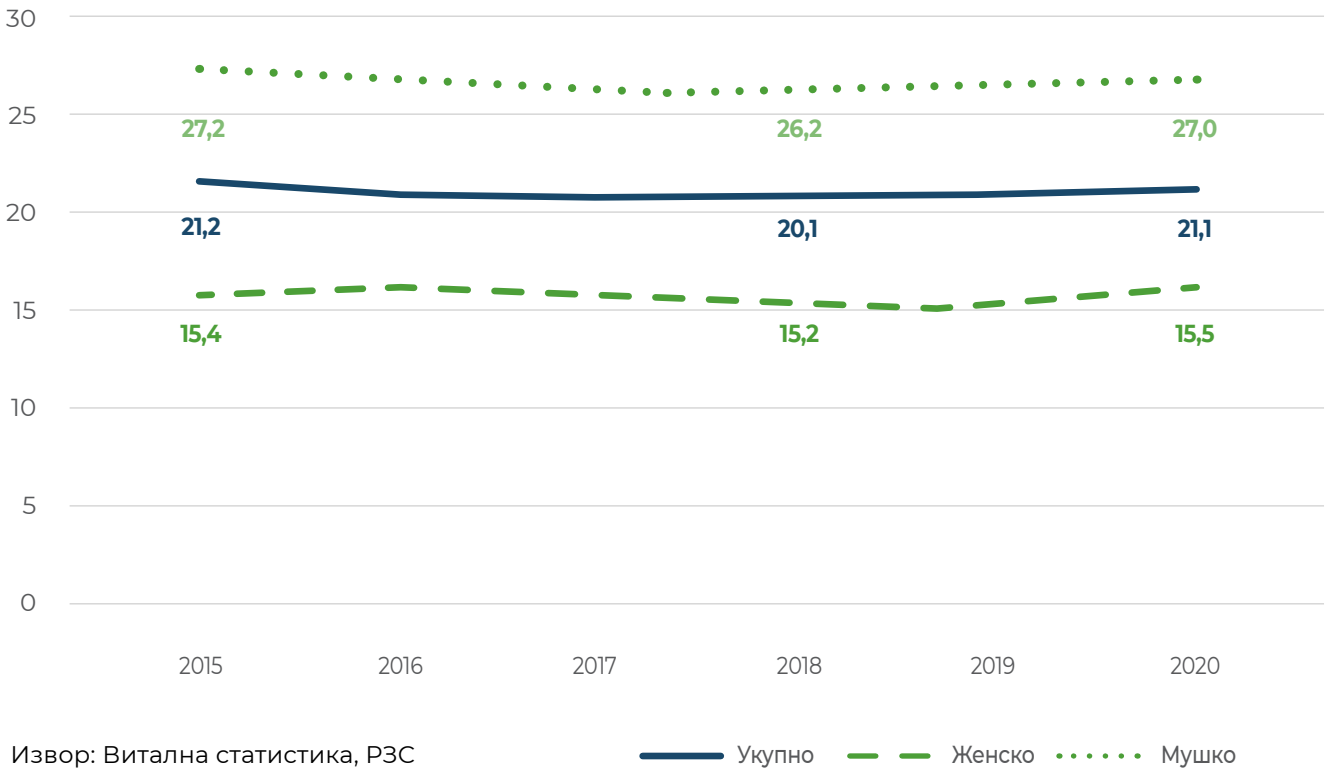

Извор: Витална статистика, РЗС

Стопа смртности услед самоубистава је у благом паду током последњих десет година, али се у том погледу одржава велики родни јаз, јер мушкарци знатно чешће него жене губе живот услед самоубиства (Графикон 15).

Графикон 15: ***Стопа смртности услед самоубиства, на 100.000 становника, према полу, 2010-2020, % (индикатор ЦОР 3.4.2)***

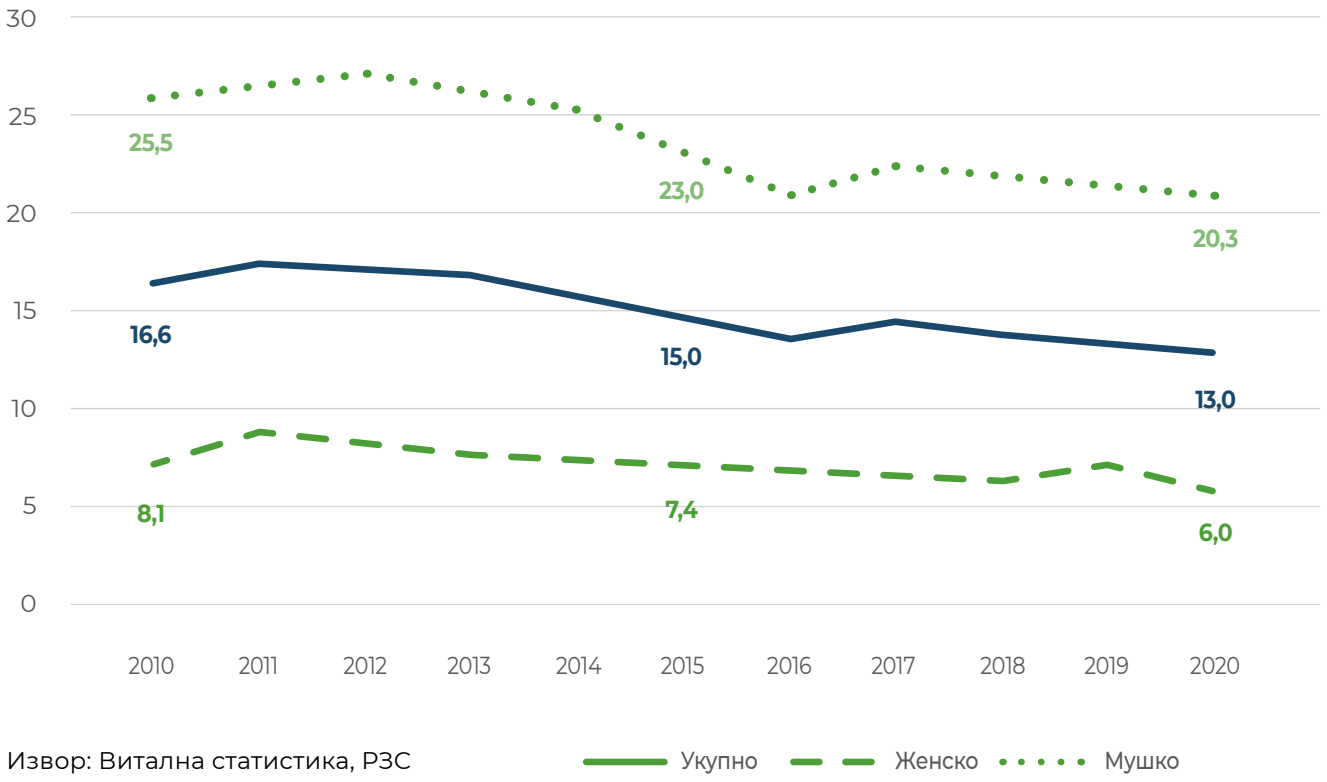

Извор: Витална статистика, РЗС

ПОТЦИЉ 3.7	До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме
СТАЊЕ	*Повећава се удео жена које користе модерну контрацепцију, а смањује стопа рађања адолесценткиња.*

Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15-49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама контрацепције повећан је између 2014. и 2019. са 25,1% на 30,0%. Модерну контрацепцију чешће користе жене које живе у градовима него жене из осталих насеља, а удео ових жена расте и са нивоом образовања, као и квинтилима благостања (Графикон 16).

Графикон 16: ***Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15-49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама, према типу насеља, образовању и квинтилима благостања, 2019, % (индикатор ЦОР 3.7.1)***

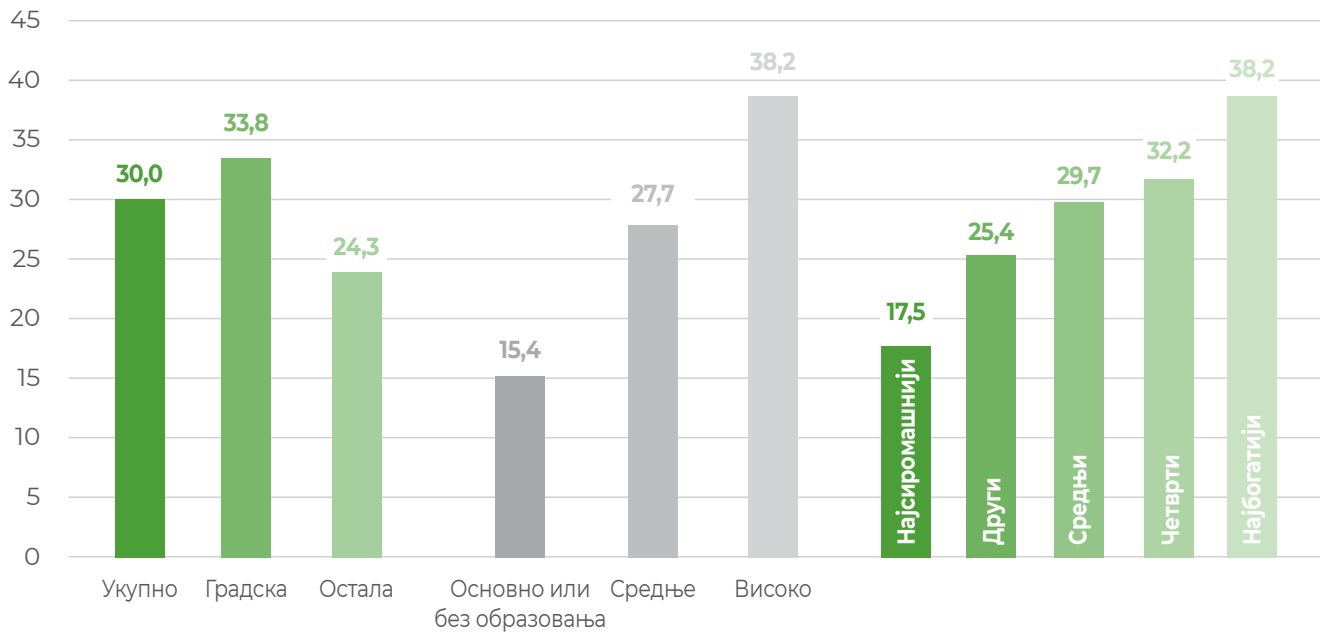

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Стопа рађања међу адолесценткињама је у паду током последњих десет година, мада последње две године (2019-2020) указују на стагнацију (Графикон 17).

Графикон 17: ***Стопа рађања адолесценткиња (старости 15-19 година) на 1.000 жена из те старосне групе[12], 2010-2020. (индикатор ЦОР 3.7.2)***

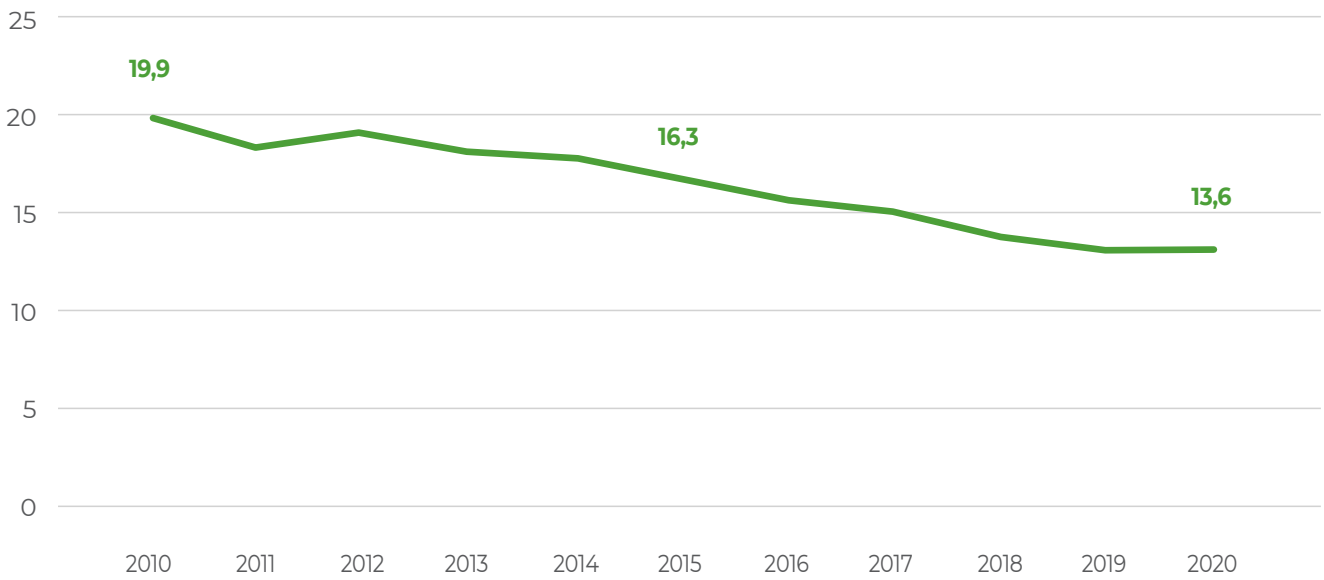

Извор: Витална статистика, РЗС

[12] Индикатор представља однос између броја живорођених које су родиле мајке старости 15-19 година и процењеног броја женског становништва исте старости.

ПОТЦИЉ 3.8	Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и приступачних основних лекова и вакцина за све
СТАЊЕ	*Побољшава се и пренатална заштита како у општој популацији жена, тако и међу женама које живе у ромским насељима.*

У општој популацији жена остварен је умерен, а у популацији жена које живе у ромским насељима значајан напредак у погледу пренаталне заштите. Мерено индикатором који региструје четири и више посета лекару током трудноће, у општој популацији жена остварено је повећање удела жена које испуњавају овај услов са 93,9% на 96,6% у периоду 2014-2019, а у популацији жена које живе у ромским насељима остварено је повећање са 74,4% на 82,7% у истом периоду[13].

ОБЕЗБЕДИТИ ИНКЛУЗИВНО И ПРАВЕДНО КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ И ПРОМОВИСАТИ МОГУЋНОСТ ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА ЗА СВЕ

Родни аспекти образовања у контексту одрживог развоја приказани су детаљније, на основу већег броја индикатора, у посебним публикацијама из серије „Не изоставити никога из развоја“, посвећених деци и младима. Овде је у фокусу пажње потциљ који се односи непосредније на елиминисање родних неједнакости у образовању.

ПОТЦИЉ 4.5	До 2030. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ свим нивоима образовања и стручном оспособљавању за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у рањивим ситуацијама
СТАЊЕ	*На нивоу основног и средњег образовања нема израженог родног јаза у погледу учешћа девојчица и дечака у образовању.*

Индекси родног паритета указују на релативно једнаку партиципацију девојчица и дечака у општој популацији и у основном, и у средњем образовању (Графикон 18).

[13] Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Графикон 18: ***Индекс паритета у различитим нивоима образовања, према полу, 2010-2019. (индикатор ЦОР 4.5.1)***

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

Основна школа | Нижа средња школа | Виша средња школа

ПРОМОВИСАТИ КОНТИНУИРАН, ИНКЛУЗИВАН И ОДРЖИВ ЕКОНОМСКИ РАСТ, ПУНУ И ПРОДУКТИВНУ ЗАПОСЛЕНОСТ И ДОСТОЈАНСТВЕН РАД ЗА СВЕ

ПОТЦИЉ 8.3	Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама
СТАЊЕ	*Родне неједнакости на тржишту рада се, између осталог, манифестују и преко већег удела неформалне запослености међу женама и родног јаза у зарадама у корист мушкараца.*

Формална запосленост услов је достојанствене запослености. Због тога је један од показатеља одрживог развоја удео неформалне запослености. Подаци указују да се удео неформалне запослености у укупној запослености смањује у Србији, али да је родни јаз присутан, јер је удео неформалне запослености нешто већи међу женама него мушкарцима (Графикон 19).

Графикон 19: ***Удео неформалне запослености у укупној запослености, према полу, 2014-2020, % (индикатор ЦОР 8.3.1)***

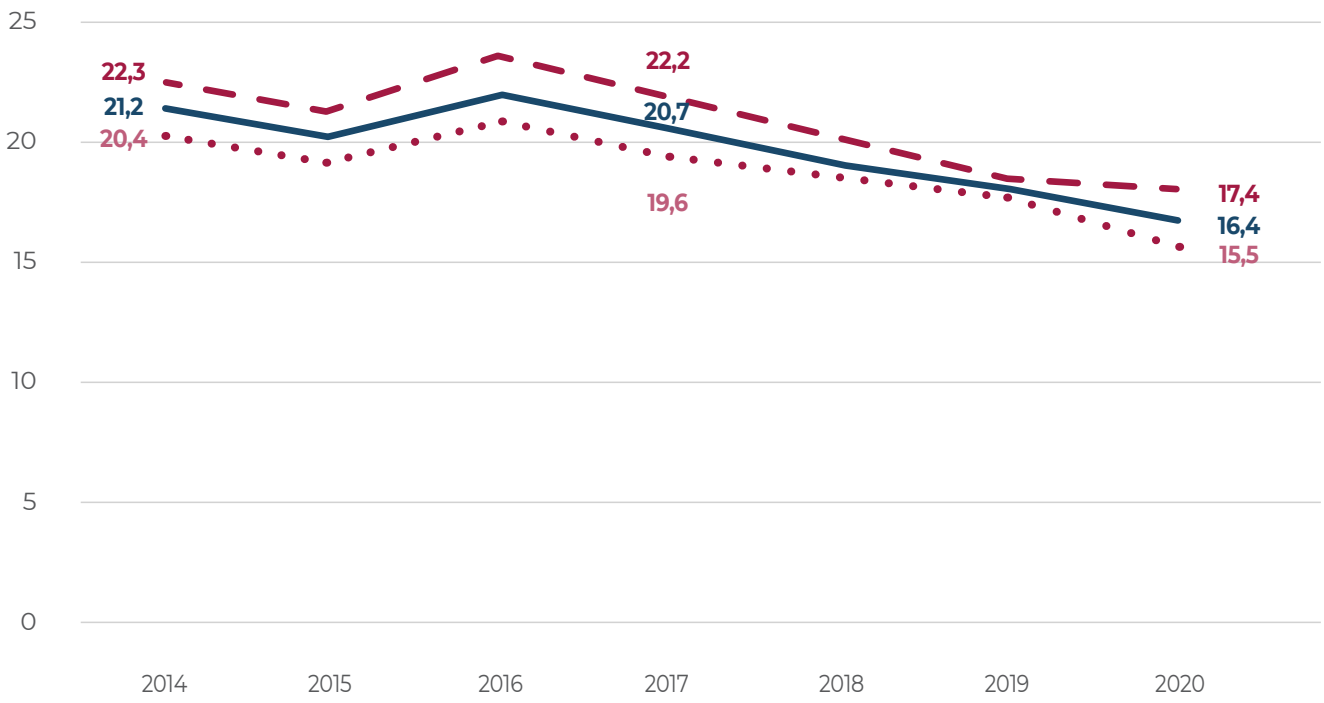

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Укупно — Женско — Мушко

Родни јаз је присутан и у зарадама, на шта указује податак по коме су зараде по сату мушкараца више за 37,4 РСД (Графикон 20).

Графикон 20: ***Просечна зарада жена и мушкараца по сату, 2018, РСД (индикатор ЦОР 8.5.1)***

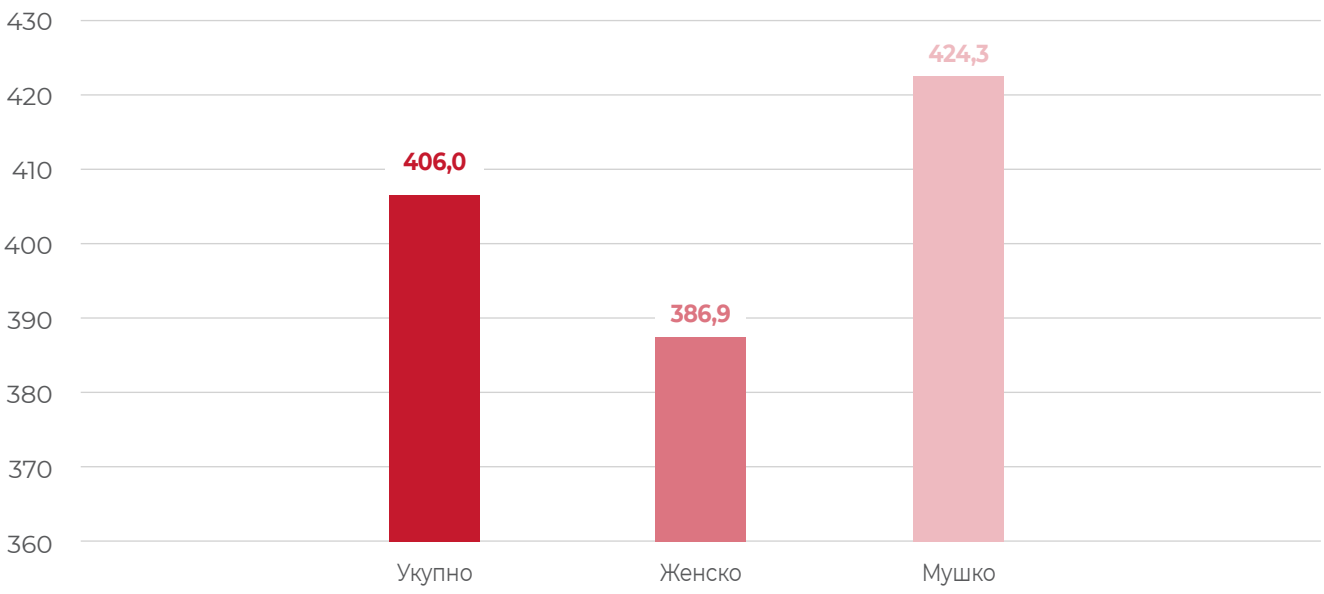

Извор: РЗС

16 МИР, ПРАВДА И СНАЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

ПРОМОВИСАТИ МИРОЉУБИВА И ИНКЛУЗИВНА ДРУШТВА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ, ОБЕЗБЕДИТИ ПРИСТУП ПРАВДИ ЗА СВЕ, И ИЗГРАДИТИ ДЕЛОТВОРНЕ, ОДГОВОРНЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ НА СВИМ НИВОИМА

ПОТЦИЉ 16.1	Свуда значајно смањити све облике насиља и са њима повезане стопе смртних случајева
СТАЊЕ	*Свака осма жена се осећа небезбедно у свом насељу кад падне мрак.*

Безбедност становништва уопште, а посебно жена, један је од важних циљева одрживог развоја. Према резултатима MICS истраживања 2019. године, свака осма жена у Србији није се осећала безбедно кад сама хода у свом насељу кад падне мрак. Удео жена које су се осећале безбедно нешто је већи у осталим у односу на градска насеља, међу старијим женама, образованијим и бољег материјалног статуса (Табела 4).

Табела 4: ***Проценат жена које се осећају безбедно кад саме ходају у свом насељу кад падне мрак, 2019, % (индикатор ЦОР 16.1.4)***

		Србија
Укупно		**87,5**
Тип насеља	Градска	86,8
	Остала	88,6
Старост	15-19	82,5
	15-17	80,6
	18-19	84,7
	20-24	89,5
	25-29	85,4
	30-34	88,6
	35-39	88,9
	40-44	85,9
	45-49	89,5
Образовање	Основно или без образовања	79,8
	Средње	87,1
	Високо	89,5
Квинтили индекса благостања	Најсиромашнији	84,0
	Други	89,0
	Средњи	86,1
	Четврти	90,2
	Најбогатији	86,9

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

ПОТЦИЉ 16.2	Окончати злоупотребу, експлоатацију, трговину и све облике насиља и тортуре над децом
СТАЊЕ	*Жене су чешће него мушкарци жртве трговине људима.*

Жене су чешће него мушкарци жртве трговине људима. У 2020. години идентификовано је 37 жена жртава трговине људима и 20 мушкараца (Графикон 21).

Графикон 21: ***Број жртава трговине људима, према полу, 2016-2020, % (индикатор ЦОР 16.2.2)***

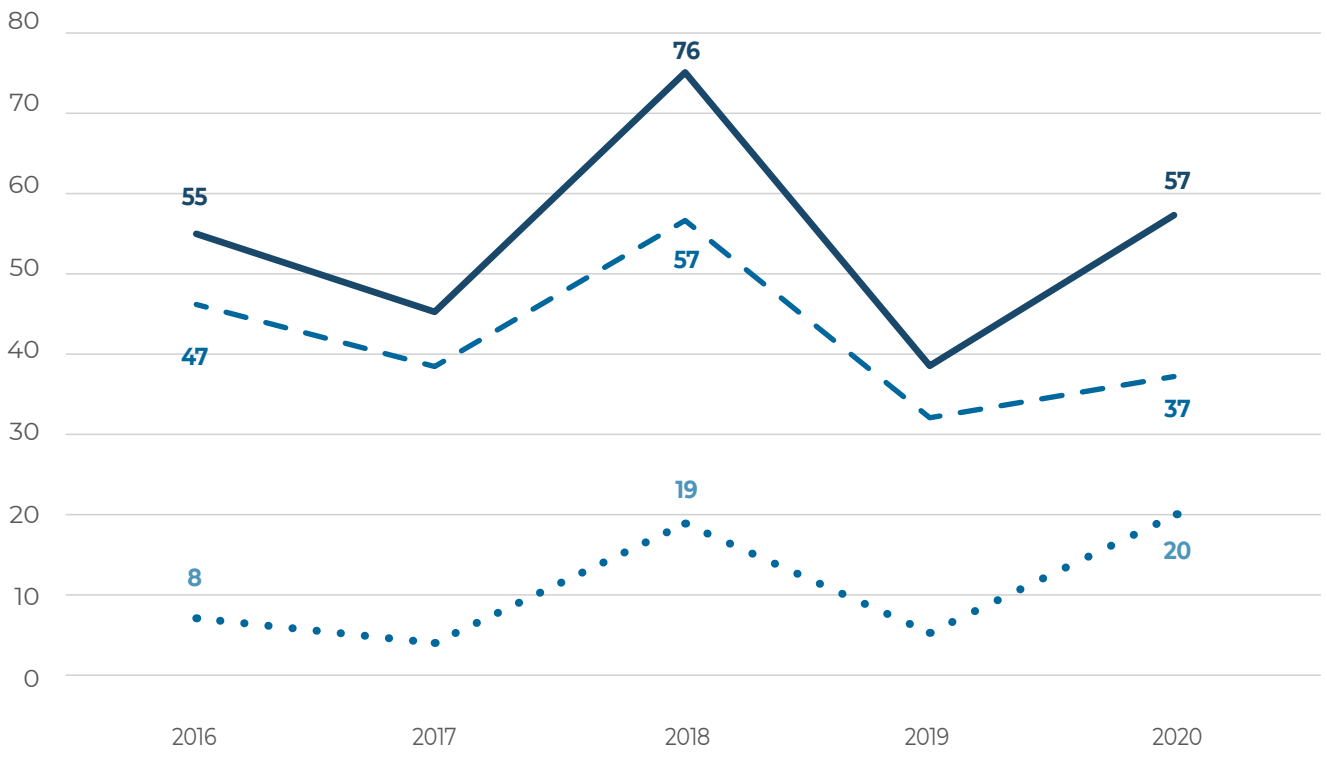

Извор: Центар за заштиту жртава трговине људима

Укупно — Женско — Мушко

ПОТЦИЉ 16.3	Промовисати владавину права на националном и међународном нивоу и осигурати једнак приступ правди за све
СТАЊЕ	*Родни јаз је затворен у погледу удела неосуђених притвореника у укупној затворској популацији, мада је претходних година удео ове категорије био већи међу затвореницама него затвореницима.*

У периоду 2016-2019. у женској затворској популацији већи је удео неосуђених лица него у мушкој затворској популацији. У 2020. години, родни јаз је затворен услед смањења удела неосуђених лица у женској, а повећања удела у мушкој затворској популацији (Графикон 22).

Графикон 22: ***Неосуђени притвореници као удео женске, мушке и свеукупне затворске популације, 2015-2020, % (индикатор ЦОР 16.3.2)***

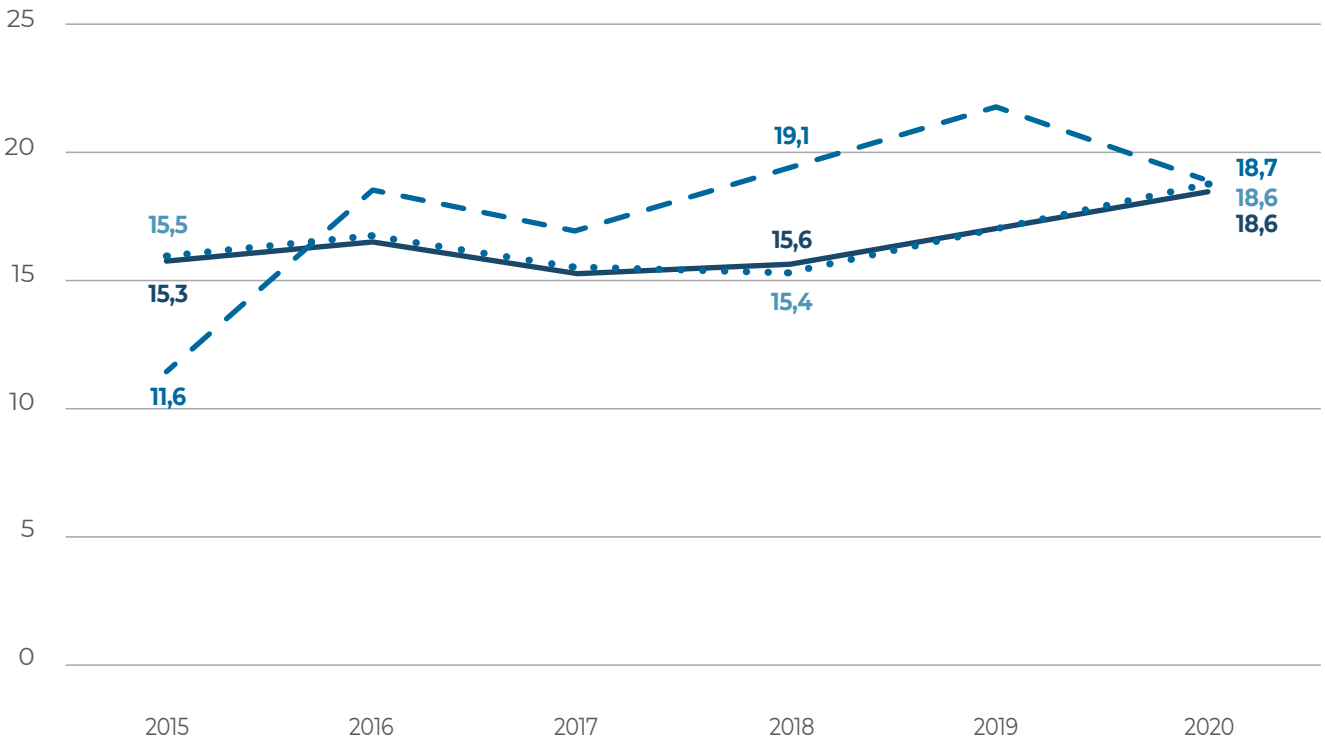

Извор: Министарство правде

Укупно — Женско — Мушко

ПОТЦИЉ 16.b	Промовисати и спроводити недискриминаторске законе и политике ради постизања одрживог развоја
СТАЊЕ	*Седам процената жена осећало се дискриминисано или узнемиравано 2019. године.*

Истраживање вишеструких показатеља из 2019. године забележило је да се 7% жена осећало дискриминисано или узнемиравано у периоду од 12 месеци који је претходио истраживању. Осећај дискриминације или узнемиравања у већем проценту пријавиле су жене из градских средина у поређењу са женама из сеоских средина, а удео жена које су пријавиле оваква искуства расте са годинама старости, образовањем и материјалним стандардом, што може да указује и на већу могућност препознавања дискриминације (Табела 5).

Табела 5: ***Проценат жена старости 15-49 година које су се у претходних 12 месеци осећале дискриминисано или узнемиравано, 2019, % (индикатор ЦОР 10.3.1 и 16.b.1)***

		Србија
Укупно		**6,9**
Тип насеља	Градска	8,1
	Остала	4,8
Старост	15-19	4,4
	20-24	4,4
	25-29	7,3
	30-34	6,6
	35-39	8,0
	40-44	9,5
	45-49	6,7
Образовање	Основно или без образовања	7,6
	Средње	5,0
	Високо	9,1
Квинтили индекса благостања	Најсиромашнији	7,1
	Други	6,0
	Средњи	6,5
	Четврти	5,2
	Најбогатији	9,4

Извор: MICS - РЗС и УНИЦЕФ

17 ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉЕВА

ОЈАЧАТИ СРЕДСТВА ПРИМЕНЕ И РЕВИТАЛИЗОВАТИ ГЛОБАЛНО ПАРТНЕРСТВО ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

ПОТЦИЉ 17.8	До 2017. у потпуности операционализовати технолошке банке и механизам за изградњу капацитета у најмање развијеним земљама у области науке, технологије и иновација, те унапредити коришћење иновативних технологија, а посебно информационе и комуникационе технологије
СТАЊЕ	*Удео особа које користе интернет је знатно повећан током последње деценије, али је родни јаз у корист мушкараца континуирано присутан.*

Удео појединаца који користе интернет је током последње деценије удвостручен. Ипак, кроз читав период одржава се родни јаз услед тога што нешто мањи удео жена него мушкараца користи интернет (Графикон 23).

Графикон 23: ***Удео појединаца који користе интернет према полу, 2010-2021, % (индикатор ЦОР 17.8.1)***

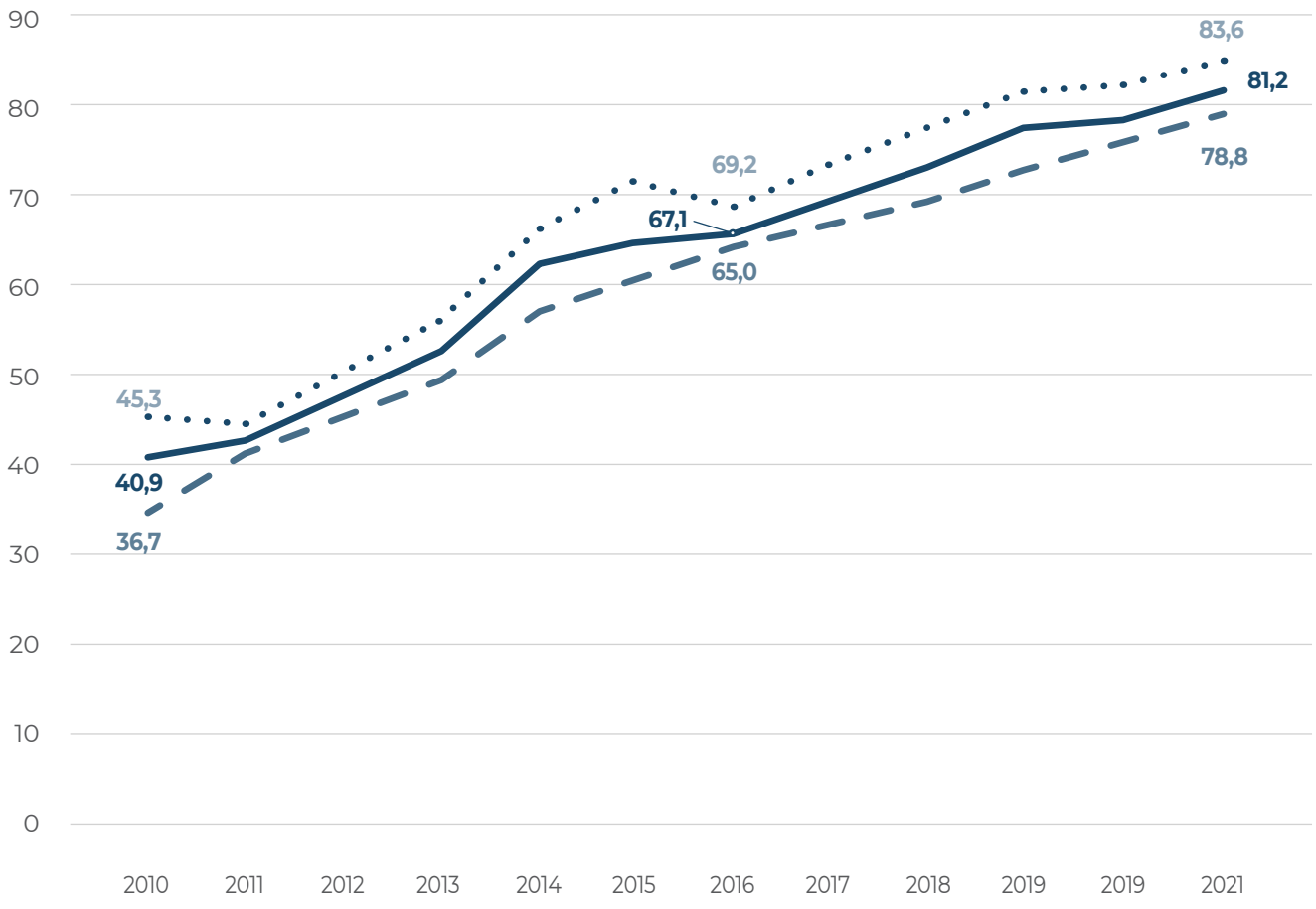

Извор: Статистика информационо-комуникационих технологија, РЗС

Укупно — Женско — Мушко

Република Србија – Републички завод за статистику
Statistical Office of the Republic of Serbia

MAJ 2022.